

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

**Dopady Společné zemědělské politiky EU na
rozvoj venkova ve vybraném regionu ČR**

Ilona Nádvorníková

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Nádvorníková Ilona

Provoz a ekonomika

Název práce

Dopady Společné zemědělské politiky EU na rozvoj venkova ve vybraném regionu ČR

Anglický název

Impacts of EU common agricultural policy to rural development in the selected region of the Czech Republic

Cíle práce

Cílem práce je provést analýzu dopadu Společné zemědělské politiky EU, především pak jejího II. pilíře, na rozvoj vybraného venkovského prostoru. Dílčím cílem je analýza čerpání dotací, včetně zhodnocení schopností obcí využívat tyto prostředky.

Metodika

Analýza vybraného venkovského prostoru bude provedena na základě stanovených ukazatelů, podkladem budou data pocházející z Českého statistického úřadu. Hlavním metodickým nástrojem budou jednoduché metody popisné statistiky a analýza časových řad. Vliv politiky na vybrané obce regionu bude sledován na základě objemu čerpaných prostředků, účelu vynaložení a výsledků, které dotace přinesly. Podkladem pro toto zhodnocení budou data ze Státního zemědělského intervenčního fondu a jednotlivých obcí zvoleného regionu.

Harmonogram zpracování

Zpracování literární rešerše: do 08/2012

Analýza vybraného venkovského prostoru: 09/2012

Zhodnocení míry čerpání dotací ve vybraném prostoru: 10/2012

Tvorba závěrů: 11/2012

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

Společná zemědělská politika EU, venkov, region, Orlicko-Třebovsko, dotace.

Doporučené zdroje informací

HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M., ŠEVČÍKOVÁ, A.: Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova, Praha : ČZU, Provozně-ekonomická fakulta, ISBN 9788-80-213-1413-9

PĚLUCHA, M., a kol.: Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU. 1. vyd. Praha: REAS, 2006, 162s., ISBN 80-86684-42-3

MAJEROVÁ, V.: Český venkov 2005 - Rozvoj venkovské společnosti, 1. vyd., ČZU v Praze, Provozně ekonomická fakulta, ISBN 80-213-1274-2

MAJEROVÁ, V.: Český venkov 2008 - Proměny venkova, 1. vyd. ČZU v Praze, Provozně ekonomická fakulta, ISBN 978-80-213-1991-0

STEJSKAL, J.: Deset let obnovy venkova, 1. vyd., Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha a Spolek pro obnovu venkova, Praha, 2002, ISBN : 80-238-9444-7

MAJEROVÁ, V. a kol.: Sociologie venkova a zemědělství, 4. vyd., ČZU v Praze, Provozně ekonomická fakulta, ISBN 978-80-213-0651-6

MATES, P., WOKOUN, R.: Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy, 1. vyd., PROSPEKTUM Praha, 2001, ISBN 80-7175-100-6

Vedoucí práce

Trnková Gabriela, Ing., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2013

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 16.11.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Dopady Společné zemědělské politiky EU na rozvoj venkova ve vybraném regionu ČR“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila práva třetích osob.

V Praze dne 30. 11. 2014 _____

Poděkování

Mé poděkování patří Ing. Gabriele Trnkové, PhD., za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala.

Dopady Společné zemědělské politiky EU na rozvoj venkova ve vybraném regionu ČR

Impacts of EU common agricultural policy to rural development in the selected region of the Czech Republic

Souhrn

Předkládaná bakalářská práce je zaměřena na vyhodnocení dopadů Společné zemědělské politiky EU na rozvoj venkova ve vybraném regionu České republiky. Tím je okres Ústí nad Orlicí. V teoretické části jsou nejdříve vymezeny základní pojmy, mající vztah k danému tématu. Poté je pozornost zaměřena na Společnou zemědělskou politiku EU, především na její druhý pilíř, který zásadním způsobem ovlivňuje rozvoj venkova ve všech členských státech EU. V České republice se tak děje prostřednictvím Národního strategického plánu pro rozvoj venkova. Jemu, a především Programu rozvoji venkova, je věnována další teoretická část práce. V praktické části je venkov okresu Ústí nad Orlicí popsán především pomocí statistických dat, podávajících informace o vývoji počtu obyvatelstva, jeho věkové struktury, o nezaměstnanosti, ekonomické aktivitě a také o infrastruktuře obcí. Dále je pracováno s daty o čerpaných dotacích z Programu rozvoje venkova, detailně pak z jeho třetí osy. V závěru práce je s ohledem na získané informace usuzováno, zda Společná Zemědělská politika EU výrazným způsobem ovlivnila rozvoj venkova ve sledovaném regionu.

Summary

The submitted bachelor work is concentrated on the evaluation of the impact of the Common Agriculture Policy of EU to the rural development in the selected region of the Czech Republic. The region is the district Ústí nad Orlicí. In the theoretical part the basic concepts regarding the given theme are defined at first. Then the attention is focused on the Common Agriculture Policy of EU especially to its second pillar that influences the rural development in the essentials way in all EU member states. In the Czech Republic it happens thanks to the National strategy plan for the rural development. Another chapter of the theoretical part deals especially with it and with the Programme of the rural development. In the practical part is the countryside of the district Ústí nad Orlicí described especially by the statistical data given information on the development of the number of citizens, its age structure, unemployment, the economic activity and on the communities infrastructure. Further is worked with the data on taken grants from the Programme of the rural development, detail from its third axis. At the end of the work according to the obtained information is evaluated if the Common Agriculture Policy of EU increased the rural development in the monitored region in the significant way.

Klíčová slova: obec, venkov, dotace, obyvatelstvo, kategorie obcí, rozvoj venkova, Program rozvoje venkova, Společná zemědělská politika EU

Keywords: Community, Countryside, Grants, Citizens, Community Categories, Rural development, Programme of the rural development, Common Agriculture Policy of EU

OBSAH

Úvod	6
1 Cíl práce a metodika.....	7
1.1 Cíl práce.....	7
1.2 Metodika práce	8
2 Teoretická část	9
2.1 Vymezení pojmů.....	9
2.1.1 Venkov.....	9
2.1.2 Obec	10
2.1.3 Venkovská obec	10
2.1.4 Vesnice a venkov	11
2.1.5 Region.....	11
2.1.6 Regionální politika.....	11
2.1.7 Venkovské regiony	12
2.1.8 Územní statistické jednotky.....	12
2.1.9 Rozvoj venkova	13
2.2 Společná zemědělská politika Evropské unie.....	14
2.2.1 Vznik a vývoj SZP EU.....	14
2.2.2 Financování SZP EU	15
2.2.3 Politika rozvoje venkova EU v období 2007–2013	15
2.2.4 Financování rozvoje venkova EU v období 2007–2013.....	16
2.2.5 Politika rozvoje venkova EU v období 2014–2020.....	16
2.3 Česká republika v rámci SZP EU	17
2.3.1 Předchůdci Programu rozvoje venkova z hlediska SZP EU.....	17
2.3.2 Program rozvoje venkova v ČR na období 2007–2013.....	20
2.3.3 Program rozvoje venkova ČR na období 2014–2020.....	21

2.4	Regionální politika v EU	22
2.4.1	Cíle regionální politiky EU v programovacím období 2007–2013	23
2.4.2	Fondy k zajištění regionální politiky EU na období 2007–2013	23
2.5	Regionální politika v ČR	24
2.5.1	Regionální politika ČR v období 2007–2013	24
2.5.2	Operační programy využívané v ČR v období 2007–2013	24
2.5.3	Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020	25
2.6	Hodnocení rozvoje venkova	26
2.7	Okres Ústí nad Orlicí	28
2.7.1	Základní údaje.....	28
2.7.2	Přírodní podmínky	28
2.7.3	Ekonomická charakteristika.....	29
3	PRAKTICKÁ ČÁST	31
3.1	Venkov okresu Ústí nad Orlicí	31
3.1.1	Obyvatelstvo	33
3.1.2	Nezaměstnanost	40
3.1.3	Infrastruktura	42
3.1.4	Podnikatelská aktivita	44
3.1.5	Obce jako rekreační oblasti.....	46
3.1.6	SWOT analýza venkova v okrese Ústí nad Orlicí	47
3.2	Čerpané dotace z Programu rozvoje venkova.....	48
3.2.1	Detailní rozbor Osy III.....	52
	Závěr	57
	sEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
	Seznam tabulek	62
	Seznam grafů.....	64

Seznam obrázků.....	64
Seznam zkratek.....	65

ÚVOD

Venkov a venkovská krajina je bohatstvím naší země. V dnešní době globalizace, kdy není problém dovážet zemědělské výrobky z nejrůznějších zemí světa, občas podléháme dojmů, že venkov již ztrácí svoji historickou úlohu „živitele národa“. Venkov je však nutné chápat v daleko širších souvislostech, mimo jiné jako krajinu, které si musíme vážit a dbát o její ochranu. Zkušenosti z nedávné historie ukazují, že k udržení kulturního rázu krajiny je nutné, aby byla obývána a aby o ni bylo pečováno. Venkov by měl být dobrým místem k životu, lidé by neměli mít potřebu odcházet z něj do měst. Život na venkově je však v mnoha ohledech složitější než život městský. Problémy infrastruktury, dopravní dostupnosti větších měst, kde se nachází většina úřadů, dojíždění do škol a zaměstnání, omezené možnosti při výběru zaměstnání –to všechno jsou důvody, které nečiní život na vsi pro mnoho lidí atraktivním. Přesto je žádoucí lidi na venkově udržet a vytvořit jim dobré podmínky pro jejich život. Společná zemědělská politika Evropské unie, především prostřednictvím svého druhého pilíře, usiluje právě o udržitelný rozvoj venkovských oblastí. Její zásady jsou v České republice přejímány v Národním strategickém plánu rozvoje venkova a dále realizovány prostřednictvím Programu rozvoje venkova. Přínos Programu rozvoje venkova (dále jen „PRV“) pro venkovské obce okresu za roky 2007 až 2013 se snaží postihnout tato bakalářská práce.

1 CÍL PRÁCE A METODIKA

1.1 Cíl práce

Cílem práce je jednak definování problémů regionu na základě rozboru dat z Českého statistického úřadu a dále provedení analýzy dopadu Společné zemědělské politiky, především pak jejího II. pilíře, na rozvoj sledovaného regionu.

Mezi dílčí cíle patří zjištění souvislostí mezi velikostními kategoriemi obcí a

- sociálně demografickou situací ve sledovaném období,
- předpokládaným vývojem sociálně demografické situace,
- vzdělanostní strukturou obyvatelstva,
- počtem obyvatel dojíždějících do škol a zaměstnání,
- zaměstnaností v jednotlivých sektorech národního hospodářství,
- stavem nezaměstnanosti,
- vybavení obcí infrastrukturou,
- intenzitou podnikatelských aktivit,
- využíváním obcí pro rekreační účely,
- úspěšností při čerpání dotací.

1.2 Metodika práce

V teoretické části práce bude pozornost zaměřena na studium odborné literatury k danému tématu. Pro tento účel budou využity také internetové zdroje.

V praktické části bakalářské práce v oddíle zabývající se analýzou venkova v okrese Ústí nad Orlicí budou data získávána především z Českého statistického úřadu. Pouze přehledy o stavu a vývoji nezaměstnanosti budou poskytnuty Úřadem práce v Ústí nad Orlicí. Na základě údajů z ČSÚ o počtu obyvatel jednotlivých obcí okresu ke dni 31. 12. 2012 (aktuálnější data nebyla dostupná), budou nejprve vybrány venkovské obce a ty následně rozděleny do čtyř kategorií podle počtu obyvatel. Díky tomu budou veškeré výstupy přehlednější a bude možné rovněž sledovat souvislost mezi velikostí obce z hlediska počtu obyvatel a vybranými ukazateli, jak je popsáno v dílčím cíli práce.

V praktické části bakalářské práce zaměřené na popsání a vyhodnocení dopadů SZP EU na rozvoj vybrané lokality budou hlavním zdrojem informací data poskytnutá ze Státního zemědělského a intervenčního fondu a z Ministerstva zemědělství, která budou pouze doplňována o údaje získané z internetových stránek těchto institucí. Údaje ze SZIF a MZE ČR budou dány do vzájemných souvislostí tak, aby výsledek dával možnost vyvodit závěry o tom, zda a jak čerpané dotace z PRV ovlivnily rozvoj venkovských obcí okresu. Nutnost propojení dat z obou institucí vyplývá z faktu, že SZIF je zodpovědný za administraci, kontroly a platby projektů a MZE ČR za legislativu, monitoring a hodnocení. SZIF tedy může poskytnout údaje o finanční stránce projektu – především o celkových výdajích na projekt, přiznaných dotacích z EU a z národních zdrojů a o skutečně proplacených částkách. Neeviduje však data podle názvu žadatele o dotaci, ale pouze podle jeho sídla. MZE ČR má k dispozici hodnotící údaje – např. počet nově vytvořených pracovních míst, počet nově vzniklých lůžek v ubytovacích zařízeních apod., evidovaný podle názvu žadatele. Pojítkem mezi těmito dvěma zdroji informací je registrační číslo projektu v přehledech z MZE ČR, které uvádí mimo jiné rok příjmu žádosti o poskytnutí dotace a číslo opatření a záměru, což jsou údaje obsažené také v přehledech SZIF. Tímto postupem budou k údajům o finanční stránce projektů přiřazeny informace o jejich výsledcích a bude tak možné získat komplexnější obraz jejich vlivu na rozvoj vybrané oblasti.

2 TEORETICKÁ ČÁST

Tato část práce je věnována teoretickému popisu dané problematiky. Informace jsou čerpány z knižní literatury a z internetových zdrojů. Nejprve jsou vysvětleny základní pojmy, dále je věnována pozornost Společné zemědělské politice EU s vazbou na ČR a poslední kapitola se zabývá hodnocením rozvoje venkova.

2.1 Vymezení pojmů

V následujícím textu budou vymezeny pojmy, které jsou pro pochopení dané problematiky stěžejní. Jedná se o pojmy venkov, obec, venkovská obec, vesnice a venkov, region, regionální politika, venkovské regiony, územní statistické jednotky, rozvoj venkova a typy venkovských regionů v ČR.

2.1.1 Venkov

Pojem venkov (rural) je opozitem termínu město (urban) a jeho definice není zcela jednoznačná. Odvíjí se od úhlu pohledu, jakým je na něj nahlíženo. Obecně je venkov chápán jako řídko osídlený prostor, ve kterém má důležitou roli zemědělství. (MAJEROVÁ, 2005)

Z demografického hlediska je venkov typický nízkým počtem a hustotou obyvatel. Naopak z hlediska urbanistického se jedná o prostor s charakteristickým typem zástavby a z hlediska sociologického se vyznačuje odlišným způsobem života jeho obyvatel. (MAJEROVÁ, 2009)

Velký sociologický slovník (MAŘÍKOVÁ, 1996) uvádí tuto definici: „*Venkov je obydlený prostor mimo městské lokality tradičně charakterizovaný orientací na zemědělství a menší hustotou obyvatelstva, ale i jiným způsobem života, většinou propojeným s přírodou, a také jinou sociální strukturou ve srovnání s městem. Typickou sídlištní jednotkou venkova je vesnice (oba pojmy vystupují v mnoha ohledech jako synonyma).*“

Kromě jasně definovaných rysů má vnímání venkova i další hlediska, která jsou však velmi subjektivní. Venkov stále chápeme především jako prostor mimo město určený především pro zemědělství, rekreaci a odpočinek. (MAJEROVÁ, 2009)

2.1.2 Obec

Obec je základním územním celkem, majícím nárok na samosprávu. V ústavním zákoně č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších právních předpisů, je obec vymezena třemi základními znaky, a to: územím, občany a samosprávou. Obec je veřejnoprávní korporací (právníckou osobou veřejného práva). V právních vztazích veřejného i soukromého práva vystupuje svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších právních předpisů v § 1 definuje obec jako základní území samosprávních společenství občanů, tvořící celek, který je vymezen hranicí území obce. Obecně se proto jako obec označují všechna města i vesnice, bez ohledu na velikost. (MAJEROVÁ, 2009)

V současné době je postavení obce ve správním systému rozděleno do tří kategorií, a to na obce s obecním úřadem, obce s pověřeným obecním úřadem (POÚ) a obce s rozšířenou působností (ORP). Od roku 2007 je označení obcí rozděleno do sedmi kategorií: hlavní město, statutární město, město, městyse, obec a vojenský újezd. Používání titulu města a městyse přitom není zcela jednoznačné. Není závislé ani na počtu obyvatel, ani na rozloze. Podle současné legislativy, která je platná od roku 2000, je za město považována obec s více než 3000 obyvateli. Avšak je důležité podotknout, že v České republice existuje řada měst, která této podmínce nevyhovují. (MAJEROVÁ, 2009)

2.1.3 Venkovská obec

Venkovská obec se posuzuje podle dvou základních kritérií, a to podle počtu obyvatel a hustoty zalidnění, přičemž častěji se používá kritéria počet obyvatel. V ČR a mnoha dalších státech je obec považována za venkovskou, pokud počet jejích obyvatel nedosáhne dvoutisícové hranice. Způsob vymezení venkovské obce podle počtu obyvatel má své výhody i nevýhody. Výhodou metody je především její jednoduchost. Nevýhodou naopak to, že řada vesnic uvedenou hranici počtu obyvatel překročila a mezi venkovské se proto již neřadí. Z hlediska všech ostatních kritérií, např. urbanistické struktury,

architektonických znaků, historického vývoje či stylu života obyvatel, však definici venkovské obce splňují. Druhým hodnotícím kritériem je, jak již bylo zmíněno, hustota zalidnění. Toto kritérium je považováno za kombinované, neboť vyjadřuje počet obyvatel vztažený k velikosti území (katastru) obce. V České republice se obvykle používá hranice 100 obyvatel/km². Metodika OECD (Organization for Economic Cooperation and Development), upravená na úroveň užívanou Eurostatem, uvádí 150 obyvatel/km². (MAJEROVÁ, 2009)

2.1.4 Vesnice a venkov

V praxi bývá zcela běžné, že pojmy vesnice a venkov jakoby splývají, jejich význam však není zcela totožný. Vesnice je relativně kompaktní venkovské sídlo, naproti tomu venkov zahrnuje též volnou krajinu. Také pro účely mezinárodního srovnání se mnohem výhodněji jeví používání termínu venkov. Důvodem je skutečnost, že vesnice, tak jak je chápeme v České republice, v některých zemích nebo jejich částech vůbec neexistují. Buď již zanikly, jako například v Dánsku, Švédsku, Norsku či Finsku, nebo nikdy ani nevznikly, což je typické pro USA, Kanadu či Austrálii. (MAJEROVÁ, 2000)

2.1.5 Region

Pojem region byl a je v různých regionálních pracích používán v různém smyslu. Podle Matese (2001) lze region chápat jako komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry. Dále můžeme na regiony pohlížet jako na typické, vzájemně od sebe odlišitelné jednotky, na které je možné rozložit prostorovou organizaci soudobé společnosti. Základní dílčí charakteristiky regionů a jejich skladby tvoří hranice regionu, struktura regionu, hierarchie regionů, regionální struktura a řád regionů.

2.1.6 Regionální politika

Regionální politika je koncepční a výkonná činnost státu a regionálních orgánů. Mezi její základní cíle patří harmonický a vyvážený rozvoj jednotlivých regionů, snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů a podpora hospodářského a sociálního rozvoje jednotlivých regionů, zejména pokud jde o aktivaci jejich nedostatečně využívaného hospodářského a sociálního potenciálu. (HUDEČKOVÁ, 2008)

2.1.7 Venkovské regiony

Mates (2001) definuje venkovské regiony jako regiony s nízkou hustotou zalidnění, poklesem počtu obyvatel a vyšším podílem zaměstnanosti v zemědělství. K jejich určení slouží ukazatelé, charakterizující vývoj počtu obyvatelstva, strukturu zaměstnanosti obyvatelstva a podíl obyvatelstva ve venkovských obcích.

Vymezení venkovských regionů je důležité například pro potřeby podkladů k vypracování rozvojových programů a podkladů pro rozhodování orgánů zajišťujících regionální politiku. S pojmem venkovský region pracují také Program rozvoje venkova a programy dotované z Evropského zemědělského a záručního fondu (dále jen „EAFRD“). (MAJEROVÁ, 2009)

Jak uvádí Hudečková (2006), země EU používají pro typologizaci venkovských regionů na úrovni LAU 1 podíl obyvatel regionu žijících ve venkovských obcích z celkového počtu obyvatel daného regionu. Dle OECD je za venkovskou obec pokládána obec, jejíž hustota zalidnění nedosahuje hodnoty 100 obyvatel/km². Dle tohoto hlediska jsou regiony rozříděny do třech kategorií:

1. převážně venkovský region – více jak 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích;
2. významně venkovský region – 15 až 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích;
3. převážně městský region – méně než 15 % obyvatel žije ve venkovských obcích.

2.1.8 Územní statistické jednotky

Nomenklatura územních statistických jednotek (dále jen „NUTS“), vznikla v důsledku nutnosti poměřovat údaje v rámci zemí Evropské unie. Územní jednotky NUTS, jak uvádí ČSÚ (Vymezení územních jednotek NUTS v ČR pro potřeby statistické a analytické a pro potřeby EU, 2014), se v ČR vymezují následujícím způsobem:

- Územní jednotka NUTS 1 – je tvořena územím celé ČR;
- Územní jednotky NUTS 2 – regiony soudržnosti, kterých je 8:
  - Praha – je tvořen územím hl. m. Prahy;
  - Střední Čechy – je tvořen územím Středočeského kraje;
  - Jihozápad – je tvořen územím krajů Jihočeského a Plzeňského;
  - Severozápad – je tvořen územím krajů Karlovarského a Ústeckého;

- Severovýchod – je tvořen územím krajů Libereckého, Královehradeckého a Pardubického ;
- Jihovýchod – je tvořen územím krajů Vysočina a Jihomoravského;
- Střední Morava – je tvořen územím krajů Olomouckého a Zlínského;
- Moravskoslezsko – je tvořen územím kraje Moravskoslezského;
- Územní jednotky NUTS 3 – kraje.

Jednotlivé státy pak mohou používat ještě členění regionů na jednotky LAU 1 a LAU 2, které však již není povinné. V České republice je označení LAU1 využíváno pro bývalé okresy a LAU2 pro obce. (HUDEČKOVÁ, 2008)

Regiony soudržnosti byly v České republice ustanoveny pro účely efektivního získávání prostředků z evropských fondů. Evropská kohezní politika je totiž směřována především do územních celků s počtem obyvatel pohybujícím se mezi 800 tisíci a 3 miliony. Protože české kraje těchto počtů obyvatelstva většinou nedosahují, vznikly regiony soudržnosti. Na úroveň NUTS II je určena podpora z fondů EU v cíli Konvergence a částečně též Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. (Fondy EU, 2014)

2.1.9 Rozvoj venkova

Pro další uspokojivé fungování Evropské unie hraje politika rozvoje venkova zásadní roli. Vždyť před rokem 2007 venkovské oblasti zahrnovaly 91 % území členských států a žilo v nich více než 56 % jejich obyvatel. Také zemědělství a lesnictví měly a stále mají zásadní význam pro využívání půdy a správu přírodních zdrojů. Kromě toho je venkov také prostorem pro rekreaci a odpočinek. Společná politika rozvoje venkova je důležitá i proto, že ne všechny členské státy mají dost prostředků k financování takové politiky, kterou potřebují. Mnohé problémy, jako např. znečišťování životního prostředí, je navíc třeba řešit bez ohledu na státní či regionální hranice. (Portál INFOREGIO, 2014)

Zlepšování kvality života ve venkovských oblastech je společným cílem politiky rozvoje venkova Evropské unie a Regionální politiky EU. Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF) a Evropský sociální fond (ESF) tvoří doplněk Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). (Portál INFOREGIO, 2014)

2.2 Společná zemědělská politika Evropské unie

V následující kapitole bude pozornost věnována vzniku a vývoji Společné zemědělské politiky Evropské Unie (dále jen „SZP EU“), jejímu financování a politice rozvoje venkova v různých obdobích.

2.2.1 Vznik a vývoj SZP EU

Společná zemědělská politika je nejstarší politikou evropských společenství a je jednou ze tří společných politik v hospodářské oblasti. V Římské smlouvě z roku 1957 byly stanoveny její základní cíle: zvýšení produktivity zemědělství, zajištění spravedlivé životní úrovně zemědělského obyvatelstva, stabilizace trhů, pravidelné zásobování zemědělskými výrobky a zajištění přiměřené ceny pro spotřebitele.

Nejdůležitější mezníky ve vývoji SZP EU:

- **1992 MacSharryho reforma** – nahrazení plošných podpor přímými platbami, které nejsou nutně vázány na produkci;
- **1997 Agenda 2000** – snížení intervenčních cen. Důraz na problematiku rozvoje venkova;
- **2003 Fischlerova reforma** – odstranění vazby na produkci zavedením jednotné platby na farmu, definování zákonných požadavků na hospodaření (cross compliance), přesun prostředků z přímých podpor zemědělcům na rozvoj venkova (modulace), důraz na finanční disciplínu farem (degresivita), podpora rozvoje venkova, zavedení poradenského systému (audit farem), rozdělení Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu pro zemědělství (EAGGF) na Evropský zemědělský záruční fond (EAGRD – pro přímé platby) a na Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD);
- **2008 Helth Check** – změny v sazbě a systému uplatňování modulací, rozšíření podpory citlivých oblastí zemědělství, možnost financování opatření v rámci programu rozvoje venkova z dodatečně modulovaných prostředků. (Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky EU, 2014)

Je důležité zmínit, že právě zpráva Agenda 2000 upozornila na problémy venkova a přišla s návrhem na reorganizaci stávajících nástrojů politiky venkova.

Bylo přitom vycházeno z předpokládaného vývoje, který souvisel s očekávanými změnami na trzích a změnami pravidel obchodování. Místní ekonomiky ve venkovských oblastech byly v té době už tak vystaveny ostrým problémům hospodářského rozvoje a bylo nutné přijmout opatření na podporu těchto oblastí. Agenda 2000 také schválila předvstupní strategii pro státy, které se měly v příštích letech integrovat do Evropské unie. (AGENDA 2000, 1999)

2.2.2 Financování SZP EU

Od roku 2004 platí nová pravidla financování Společné zemědělské politiky EU. Pro období 2007–2013 byly k tomuto účelu ustanoveny dva fondy – Evropský zemědělský záruční fond (anglická zkratka EAGF, česká zkratka EZZF) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (anglická zkratka EAFRD, česká zkratka EZFRV). V předchozích obdobích vydávala Evropská unie na svoji zemědělskou politiku až 70 % svého rozpočtu a to nebylo do budoucna únosné. Na období 2007 až 2013 bylo rozhodnuto o snížení těchto výdajů na 43 %, což odpovídalo částce 55 miliard EUR ročně a 0,5 % HDP EU. Přibližně 80 % výdajů sloužilo k financování prvního a 20 % druhého pilíře SZP. (Zemědělství, 2014)

2.2.3 Politika rozvoje venkova EU v období 2007–2013

Základní pravidla politiky rozvoje venkova na období 2007 až 2013 včetně opatření pro jednotlivé členské státy a regiony stanovil Council nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 z roku 2005. Nově je politika rozvoje venkova rozdělena do tří tematických os, mezi které musí členské státy a regiony rozdělit prostředky na rozvoj venkova. Tematické osy korespondují se základními cíly rozvoje venkova, kterým jsou zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšování životního prostředí a krajiny, zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a povzbuzení diverzifikace hospodářské činnosti. Část přidělených prostředků měla být navíc využita na podporu projektů založených na zkušenostech s iniciativami Leader. Při takzvaném „přístupu Leader“ je využívána aktivita místních partnerství k řešení konkrétních místních problémů. V období 2007 až 2013 byl kladen velký důraz na ucelenou strategii rozvoje venkova pro celou EU prostřednictvím národních strategických plánů jednotlivých členských států, které musí vycházet ze strategických směrů EU. (Portál INFOREGIO, 2014)

2.2.4 Financování rozvoje venkova EU v období 2007–2013

Víceletý finanční rámec na období 2007–2013 byl schválen v roce 2006. Na rozvoj venkova v něm na uvedené roky byla vyčleněna částka 78 miliard EUR, což představovalo 8 % z celkových závazků pro EU –27. Financování zajišťoval Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (dále jen „EZFRV“), jehož prostředky byly určeny na zvyšování konkurenceschopnosti zemědělského a lesnického odvětví, environmentální opatření v zemědělství, zlepšování kvality života na venkově, podporu diverzifikace zemědělského hospodaření a tvorbu místních kapacit. (Fakta a čísla o Evropské unii, 2014)

2.2.5 Politika rozvoje venkova EU v období 2014–2020

Rozvoj venkova v programovém období 2014–2020 vychází z nového rámce pro II. pilíř SZP –rozvoj venkova, který se odvíjí od strategie Evropa 2020. Oproti předchozímu období 2007–2013 dochází k několika změnám. Systém „os“ je nahrazen prioritami, přičemž témata jako inovace, životní prostředí a změny klimatu se prolínají všemi prioritami. Na zmírnění klimatických změn a obhospodařování půdy má být určeno minimálně 25 % rozpočtu z EZFRV a metoda LEADER má být dotována minimálně 5 % z rozpočtu EZFRV. Oproti předchozímu období jsou ve strategii rozvoje venkova také nové prvky :

- **Společné nařízení** – nařízení, stanovující společné podmínky pro všechny EU fondy ve společném strategickém rámci (dále je „SSR“);
- **Kondicionality** – vyplacení peněžních prostředků bude podmíněno zavedením vyhovujícího strategického, regulačního a institucionálního rámce, který bude garantovat efektivní využití finančních zdrojů EU;
- **Výkonnostní rezerva** – vyhrazení 5 % alokovaných prostředků z rozpočtu EZFRV, jejichž výplata bude podmíněna dosažením stanovených cílů (milníků) v polovině programového období.

Obecnými cíly politiky rozvoje venkova EU na období 2014–2020 jsou zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství, udržitelné řízení přírodních zdrojů, opatření v oblasti klimatu a vyvážený územní rozvoj venkovských oblastí. V souladu se strategií Evropa 2020 jsou tyto obecné cíle podrobněji vyjádřeny v šesti prioritách platných pro celou EU:

- Podpora předávání znalostí a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech;
- Zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů;
- Podpora organizace potravinového řetězce, včetně zpracovávání zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, dobrých životních podmínek zvířat a řízení rizik v zemědělství;
- Obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím;
- Podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví, která je odolná vůči klimatu;
- Podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech.

Finanční rozpočet na rozvoj venkova na období 2014–2020 byl stanoven ve výši 101,157 mld. eur. Národní alokace by měly být určeny jednak dle objektivních kritérií a dále podle výše rozpočtu pro stávající období. (Program rozvoje venkova v období 2014–2020, 2014)

2.3 Česká republika v rámci SZP EU

Vzhledem k tomu, že Česká republika je od roku 2004 členem Evropské unie, spolupodílí se na tvorbě a naplňování SZP EU. V rámci příprav vstupu ČR do EU byly uskutečňovány programy předvstupní pomoci.

2.3.1 Předchůdci Programu rozvoje venkova z hlediska SZP EU

- Předvstupní program SAPARD;
- Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství;
- Horizontální plán rozvoje venkova;
- LEADER ČR.

Základním programovým dokumentem pro program **SAPARD** v České republice byl Plán rozvoje zemědělství a venkova České republiky na období 2000–2006 . Plán vypracovalo Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství. Z programu bylo možné až do konce roku 2003 čerpat dotace na projekty, které musely být ukončeny do 30. 6. 2006. Za realizaci programu SAPARD v České republice byla zodpovědná Agentura SAPARD, která část svých pravomocí delegovala na Ministerstvo pro místní rozvoj. S účinností od 1. ledna 2004 byla Agentura SAPARD zařazena do organizační struktury Státního zemědělského intervenčního fondu (dále jen „SZIF“), kde nadále pokračovala v plnění všech úkolů České republiky při administraci programu. Evropská unie uvolnila na program SAPARD z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu ročně částku 520 miliónů EUR pro všech deset kandidátských zemí. Pro Českou republiku připadalo ročně 22 miliónů EUR. Během realizace projektu SAPARD bylo předloženo více než 3 tisíce projektů a proplaceno bylo 1495 projektů v částce 3,9 mld. Kč. Podpory z programu SAPARD byly využity např. na rekonstrukce a modernizace provozů živočišné výroby, modernizace skladovacích technologií, plnění hygienických a veterinárních standardů a rozvoj agroturistiky. Přispívaly také k zachování kulturního dědictví na venkově. (SAPARD, 2014)

Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství byl jedním z programů navazujících na program SAPARD. Umožňoval čerpání prostředků z fondů EU určených na podporu zemědělství pro období 2004–2006. Strategie programu byla zaměřena na dva základní cíle. Prvním bylo zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství formou další restrukturalizace a zvýšením produktivity práce. Finanční prostředky byly v souladu s tímto cílem směřovány především na investice do nových technologií a lidského kapitálu. Druhým základním cílem bylo zajištění podmínek nutných pro tvorbu alternativních pracovních příležitostí ve venkovských oblastech. Finanční zdroje na Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství poskytoval Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (dále jen „EAGGF“). Opatření chov ryb a činnosti prováděné odborníky v rybářství bylo podporováno z Finančního nástroje na podporu rybolovu (dále jen „FIFG“). (OP Rozvoj venkova multifunkční zemědělství, 2014)

Horizontální plán rozvoje venkova ČR (dále jen „HRDP“) na období 2004–2006, který také navazoval na program SAPARD, byl základním programovým dokumentem pro poskytování podpory českému zemědělství a venkovskému prostoru. Prioritou HRDP byl trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů. (PĚLUCHA, 2006)

V období 2004–2006 byla v rámci HRDP realizována opatření Předčasné ukončení zemědělské činnosti, opatření Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními, Agroenvironmentální opatření, opatření Lesnictví a opatření Zakládání skupin výrobců. (Horizontální plán rozvoje venkova 2004–2006, 2014)

V Evropské unii byly již od devadesátých let úspěšně realizovány projekty z iniciativ LEADER, které však nebyly v České republice až do roku 2007 dostupné. Principy iniciativy LEADER přesto byly uváděny do praxe prostřednictvím Programu obnovy venkova, podopatření LEADER+ v OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, prostřednictvím předstupu programu SAPARD a konečně s pomocí programu LEADER ČR. (PĚLUCHA, 2006)

Program **LEADER ČR** v letech 2004 až 2008 poskytoval finanční prostředky Místním akčním skupinám (dále jen „MAS“) na realizaci jejich záměrů, které uskutečňovaly pomocí vybraných projektů. Tyto projekty předkládali a v případě jejich schválení uskutečňovali koneční příjemci podpor z programu LEADER ČR. (Leader ČR, 2014)

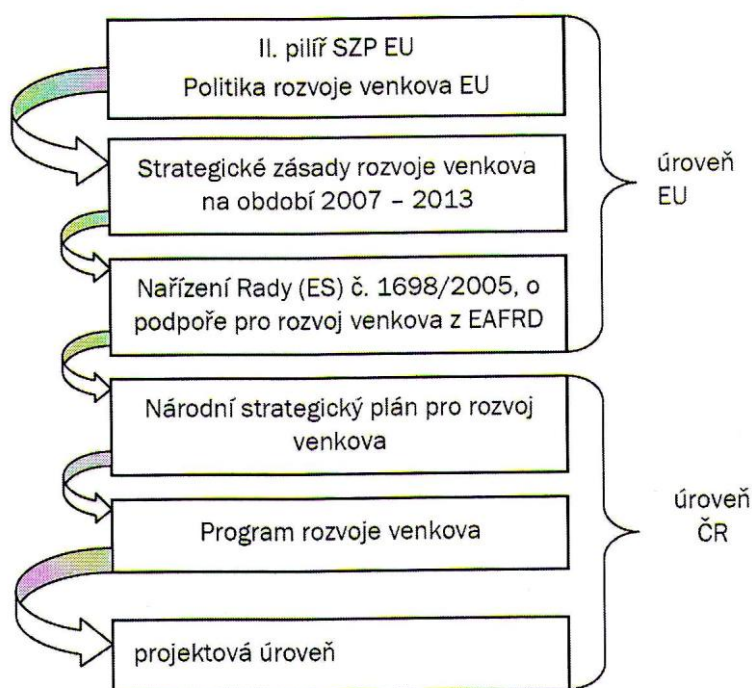
Závěrečná hodnotící zpráva o Programu LEADER ČR uvádí: „*Smyslem Programu LEADER bylo společným postupem místních aktérů na podkladě společné místní rozvojové strategie oživit aktivity v regionu, podpořit místní ekonomiku, služby, kulturní a společenský život, vytvořit nová pracovní místa a zmírnit tendence vylidňování.*“ (Závěrečná zpráva o programu LEADER ČR, 2014)

2.3.2 Program rozvoje venkova v ČR na období 2007–2013

Program rozvoje venkova ČR zajišťuje realizaci Národního strategického plánu rozvoje venkova a je nástrojem pro získávání podpory poskytované Evropskou unií z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova, který je finančním nástrojem na podporu rozvoje venkova v rámci SZP EU. Návaznost Národního strategického plánu pro rozvoj venkova na společnou zemědělskou politikou EU znázorňuje následující schéma. (PĚLUCHA, 2006)

Obrázek 1: Implementace SZP EU do Programu rozvoje venkova ČR

Zdroj: (PĚLUCHA, 2006)

Řídicím orgánem Programu rozvoje venkova je Ministerstvo zemědělství ČR a zprostředkujícím subjektem je Státní zemědělský intervenční fond.

Základní struktura Programu má 4 osy s následujícím zaměřením:

- Osa I – zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví;
- Osa II – zlepšování životního prostředí a krajiny;
- Osa III – zkvalitnění života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova;
- Osa IV (LEADER) – je osou metodickou a je uskutečňována prostřednictvím realizací opatření prováděných v rámci os I až III.

V souladu s cíly os, které byly dále detailněji rozděleny do skupin opatření, podopatření a záměrů, byly ministrem zemědělství vyhlášovány výzvy o vyhlášení kol příjmů žádostí na přidělení dotací k předloženým projektům. Žadatel adresoval žádost o poskytnutí dotace na příslušný regionální odbor SZIF, který projekt posoudil a poté případně schválil. S jeho předkladatelem pak podepsal dohodu, která znamenala příslib dotace za podmínky, že žadatel neporuší stanovená pravidla. Dotace byly ve většině opatření poskytovány zpětně, žadatel si musel projekt nejprve financovat sám a teprve pak žádal o jeho proplacení. Státní zemědělský intervenční fond je zodpovědný za administraci, kontroly a platby projektů. Ministerstvo zemědělství za legislativu, monitoring a hodnocení. (Dotace, 2014)

Ministerstvo zemědělství ČR zřídilo Celostátní síť pro venkov jako komunikační platformu Programu rozvoje venkova. Síť plní úlohu „komunikačního mostu“ mezi Evropskou komisí a členskými státy a má přispívat k zefektivnění zpětné vazby o dopadech a implementaci jednotlivých programů rozvoje venkova. (Dotace, 2014)

2.3.3 Program rozvoje venkova ČR na období 2014–2020

Program rozvoje venkova ČR na období 2014–2020 vychází ze zásad a cílů Politiky rozvoje venkova EU pro dané období. V průběhu roku 2012 byly zpracovány analýzy aktuálního stavu potřeb pro šest prioritních oblastí stanovených Evropskou komisí v nařízení pro rozvoj venkova.

Jejich závěry byly následně diskutovány s nevládními organizacemi a proběhl první výběr opatření, která byla dále rozpracována do prvního návrhu programového dokumentu. Vládě byl předložen ke schválení v květnu 2013. (Dotace, 2014)

2.4 Regionální politika v EU

Regionální politika Evropské unie patří mezi koordinované politiky, což znamená, že je řešena jak na státní úrovni, tak na úrovni společenství. Regionální politika EU vychází ze zásady finanční solidarity. Značný objem finančních prostředků je určen pro méně prosperující regiony a znevýhodněné skupiny. Regionální rozdíly v Evropské unii jsou značné a přetrvávají po dlouhá období. Faktem je, že ne vždy Evropská Unie kladla důraz na jejich řešení. Zpočátku vládlo přesvědčení, že regionální problémy budou odstraňovány v důsledku fungování volného trhu. Regionální nástroje byly používány diskrétně a pouze v rámci jiných politik. Až při jednáních na pařížském summitu v roce 1972 došlo ke shodě, že regionální politika je nutným prvkem k posílení Společenství a byla uzavřena dohoda o vytvoření Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF). S dalším rozšiřováním Evropské unie především o státy, jejichž ekonomická úroveň se pohybovala hluboce pod průměrem Společenství a také v souvislosti s vytvořením jednotného vnitřního trhu, sílily tlaky na revizi financování regionální politiky. K zásadní reformě strukturálních fondů došlo v roce 1988, kdy byly formulovány základní principy realizace regionální politiky: princip koncentrace, programování, partnerství a adicionality. Princip koncentrace znamená soustředění regionálních aktivit na konkrétní cíle Společenství. Programování má zajistit tvorbu víceletých plánů regionálního rozvoje, koordinaci různých finančních nástrojů Společenství a provázanost evropské regionální politiky s národními politikami členských států. Princip adicionality zajišťuje to, že činnost Společenství nenahrazuje, ale pouze doplňuje aktivity národních vlád. Další rozšiřování Evropské unie reflektoval dokument Agenda 2000, který v předstihu reagoval na situaci po přistoupení dalších států v roce 2004, které by automaticky měly z důvodu nízkého HDP na obyvatele nárok na masívní finanční podporu, což by bylo neúnosné. (Regionální politika EU, 2014 a Evropská unie regionům, 2002)

2.4.1 Cíle regionální politiky EU v programovacím období 2007–2013

- Cíl Konvergence
- Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost
- Cíl Evropská územní spolupráce.

Cíl **Konvergence** byl zaměřen na podporu hospodářského a sociálního rozvoje regionů na úrovni NUTS II (regionů soudržnosti) s hrubým domácím produktem na obyvatele nižším než 75 % průměru tohoto ukazatele pro celou Evropskou unii a dále na státy, jejichž hrubý národní důchod na obyvatele byl nižší než 90 % průměru tohoto ukazatele pro celou Evropskou unii. V České republice se týkal všech regionů soudržnosti s výjimkou Hlavního města Prahy. Cíl **Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost** byl určen na podporu regionů na úrovni NUTS II nebo NUTS I, které přesahovaly limitní ukazatele pro zařazení do cíle Konvergence. V České republice pod něj patřilo Hlavní město Praha. Cíl **Evropská územní spolupráce** měl podporovat přeshraniční spolupráci regionů na úrovni NUTS III, které se nacházely podél všech vnitřních a některých vnějších pozemních hranic a všechny regiony úrovně NUTS III podél námořních hranic, vzdálených od sebe obecně nejvýše 150 kilometrů. Dále byla podporována meziregionální a nadnárodní spolupráce regionů. V ČR pod tento cíl spadaly všechny regiony. (Fondy EU, 2014)

2.4.2 Fondy k zajištění regionální politiky EU na období 2007–2013

Všechny uvedené cíle regionální politiky na období 2007 až 2013 byly finančně kryty ze strukturálních fondů (Evropský fond pro regionální rozvoj a Evropský sociální fond) a z Fondu soudržnosti.

Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF) je objemově nejvýznamnějším strukturálním fondem. Zaměřuje se na modernizaci a posilování hospodářství v mnoha oblastech. Jsou z něj podporovány investiční infrastrukturní projekty, jako např. výstavba silnic a železnic, odstraňování ekologických zátěží, budování stokových systémů, podpora inovačního potenciálu podnikatelů, zavádění služeb elektronické veřejné správy apod. (Fondy EU, 2014)

Evropský sociální fond (ESF) je zaměřen na rozvoj aktivit v oblastech zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů. Podporuje neinvestiční (neinfrastrukturní) projekty jako např. rekvalifikace nezaměstnaných, speciální programy pro osoby se zdravotním postižením, děti, mládež, etnické menšiny a další znevýhodněné skupiny obyvatel. (Fondy EU, 2014)

Fond soudržnosti (Kohezní fond) je na rozdíl od předchozích dvou fondů zaměřen na podporu chudších států, nikoliv regionů. Jsou z něj podporovány investiční infrastrukturní projekty většího rozsahu se zaměřením na dopravu (např. transevropské sítě), na ochranu životního prostředí, na obnovitelné zdroje energie. Členské státy mohou z tohoto fondu čerpat, pokud jejich hrubý domácí důchod na obyvatele nepřekročí 90 % průměru EU a pokud mají sestavený tzv. konvergenční program (program vedoucí ke splnění podmínek hospodářského sblížení). (Fondy EU, 2014)

2.5 Regionální politika v ČR

2.5.1 Regionální politika ČR v období 2007–2013

Základními legislativními dokumenty upravujícími regionální politiku v České republice jsou Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, a Usnesení vlády č. 682/2000, kterým byl schválen dokument Strategie regionálního rozvoje v ČR platný pro období 2007–2013. Mezi základní cíle regionální politiky patří rozvoj regionů zaměřený na jejich soudržnost a zvyšování konkurenceschopnosti. Globální cíl regionální politiky České republiky na období 2007–2013 byl v dokumentu Strategie regionálního rozvoje v ČR na období 2007–2013 stanoven jako vyvážený, harmonický a udržitelný rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života jeho obyvatel a byl dále specifikován na tři strategické cíle: rozvojově zaměřený cíl, disparitně zaměřený cíl a instrumentální cíl. (Strategie regionálního rozvoje ČR na roky 2007–2013, 2014)

2.5.2 Operační programy využívané v ČR v období 2007–2013

V rámci cílů hospodářské a sociální soudržnosti EU bylo v České republice v letech 2007–2013 využíváno celkem 26 programů, které byly rozděleny mezi již zmiňované tři cíle Regionální politiky EU.

Z celkového rozpočtu dostala Česká republika k čerpání 26,6 mld. euro, což bylo nejvíce ze všech zemí (v přepočtu na obyvatele) a náš stát se spolupodílel cca 4 mld. euro. EU tedy financovala 85 % výdajů. Otázkou však zůstává úspěšnost ČR při čerpání těchto finančních prostředků. (Fondy EU, 2014)

V České republice byl cíl konvergence naplňován pomocí osmi tematických operačních programů a sedmi regionálních operačních programů. Na tematické operační programy (dále jen „OP“) bylo přiděleno 21,23 miliard eur, pro regionální operační programy (dále jen „ROP“) byla vyčleněna částka ve výši 4,66 miliard eur. Na druhý cíl regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost bylo v České republice určeno 0,42 miliardy eur. Na cíl Evropská územní spolupráce připadlo v České republice 0,39 miliard eur. (Fondy EU, 2014)

2.5.3 Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020

Strategie regionálního rozvoje ČR na období 2014–2020 (dále jen „SRR“) vychází, stejně jako v předchozím období, ze zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších právních předpisů. Z časového hlediska jde o střednědobý dokument obsahující dlouhodobý pohled na regionální rozvoj ČR i krátkodobé realizační kroky. Regionální politika, která je zásadním východiskem pro koncipování SRR, je chápána jako soubor intervencí, které ovlivňují rozložení ekonomických aktivit v území k rozvoji infrastruktury a ke snížení disparit v sociálním rozvoji. Stěžejní je přitom vazba regionální politiky na další podpůrné státní politiky (sociální, průmyslovou, apod.) Pro vyvážený rozvoj regionů je důležité, aby byla zachována rovnováha mezi třemi pilíři regionálního rozvoje: sociálním, ekonomickým a enviromentálním. Koncept, s jehož pomocí má být tohoto cíle dosaženo, je označován jako udržitelný rozvoj. (Strategie regionálního rozvoje ČR na období 2014–2020, 2014)

Cílem regionálního rozvoje je konkurenceschopný region, přitažlivý pro investory a obyvatele, který si přitom zároveň udrží vysokou kvalitu životního prostředí. Z hlediska dlouhodobého pohledu, který zahrnuje dvě střednědobá sedmiletá období, SRR ČR definuje čtyři základní vize České republiky. První z nich je konkurenceschopná země, využívající kvalitních lidských zdrojů, výzkumné a inovační infrastruktury pro rozvoj znalostní ekonomiky.

Druhou vizí je země využívající svoji geografickou polohu k prohloubení vazeb a spolupráce ve středoevropském prostoru. Dále země rozvíjející udržitelným způsobem pozitivní specifika jednotlivých regionů a podporující jejich vnitřní hospodářskou, sociální a environmentální soudržnost. A poslední vizí je země s funkčními vazbami mezi venkovskými a městskými oblastmi, chránící své přírodní, kulturní a krajinné hodnoty a vhodně využívající jejich potenciál. (Strategie regionálního rozvoje ČR na období 2014–2020, 2014)

2.6 Hodnocení rozvoje venkova

Pro rozvoj venkova či regionů je zpětná vazba nezbytná. Zkušenosti a znalosti získané z již realizovaných projektů jsou velmi cenné pro budoucí akce. Evropská unie má propracovaný systém hodnocení projektů a programů rozvoje, který je implementován i do českého prostředí. (HUDEČKOVÁ, 2008)

Rozlišujeme tři typy hodnocení. Prvním z nich je hodnocení ex ante, které slouží k vyjasnění cílů plánu (programu) projektu rozvoje a garanci souladu mezi navrhovanou strategií a vybranými cíli se skutečným stavem v sektoru, na který je daný plán (program) projekt rozvoje zaměřen. Druhým typem je hodnocení mid-term. V tomto případě se jedná o střednědobé a průběžné hodnocení. Pomáhá v průběhu realizace, je-li to nutné, měnit plány projekty. Poskytuje také zodpovědným institucím důležité informace o průběhu realizace, na jejichž základě je možné včas učinit žádoucí změny. Posledním způsobem je hodnocení ex-post, sloužící k závěrečnému hodnocení po ukončení plánu. Rekapituluje intervence provedené v projektech či programech. Projektem se přitom obecně rozumí jakákoliv činnost ve smyslu konkrétní realizované rozvojové aktivity (tedy činnost prováděná v rámci programu). Program je soubor priorit, opatření, pravidel a k nim vztaženým podpor (např. dotačních titulů), prostřednictvím kterých je dosahováno předem stanovených cílů. (HUDEČKOVÁ, 2008)

Při hodnocení projektů jsou používány termíny výstup, výsledek a dopad. Výstup představuje to, co je jednáním vytvořeno, je to výtvar jednání. V případě regionálního rozvoje se jedná o konkrétní záležitosti, které jsou daným projektem financovány a přímo vytvořeny. Výsledek je naopak okamžitým následkem nějakého jednání.

Z hlediska regionálního rozvoje jsou výsledky okamžitým dopadem realizovaných projektů. V případě dopadu máme na mysli dlouhodobější účinek výstupu. (HUDEČKOVÁ, 2008)

Pro hodnocení výstupů a výsledků je nutné, aby projekty obsahovaly definici konkrétních měřitelných ukazatelů-indikátorů, s jejichž pomocí je možné dokázat realizaci výstupů a výsledků. Indikátory mohou být vyjádřeny v naturálních či finančních jednotkách. Důležité je, aby byly spolehlivé, dostupné a snadno zjištělné. Příkladem indikátoru může být např. počet přijatých pracovníků, náklady na rekvalifikaci apod. (HRABÁNKOVÁ, 2006)

Podstatně složitějším problémem je hodnocení celkových dopadů, neboť ty se promítají do celkové ekonomické a sociální situace regionu. K jejich vyjádření je proto zapotřebí sledovat celou řadu ukazatelů a pomocí nich pak danou situaci popsat, kvantifikovat a hodnotit. Je nutné posuzovat změny ve všech oblastech postihujících rozvoj regionu a provést analýzu z hlediska demografické situace, ekonomické aktivity obyvatelstva, rozvoje výroby a služeb, vývoje investic, financování regionu, vývoje HDP, životní úroveň obyvatelstva, stavu ochrany životního prostředí, infrastruktury v regionu a sociálních ukazatelů. Hodnocení dopadů navíc komplikuje časové zpoždění 3 až 5 let, s kterým se projevují po realizaci projektů. (HRABÁNKOVÁ, 2006)

2.7 Okres Ústí nad Orlicí

Vybraným regionem pro účely této práce je okres Ústí nad Orlicí a jeho obce, které se dají charakterizovat jako venkovské.

2.7.1 Základní údaje

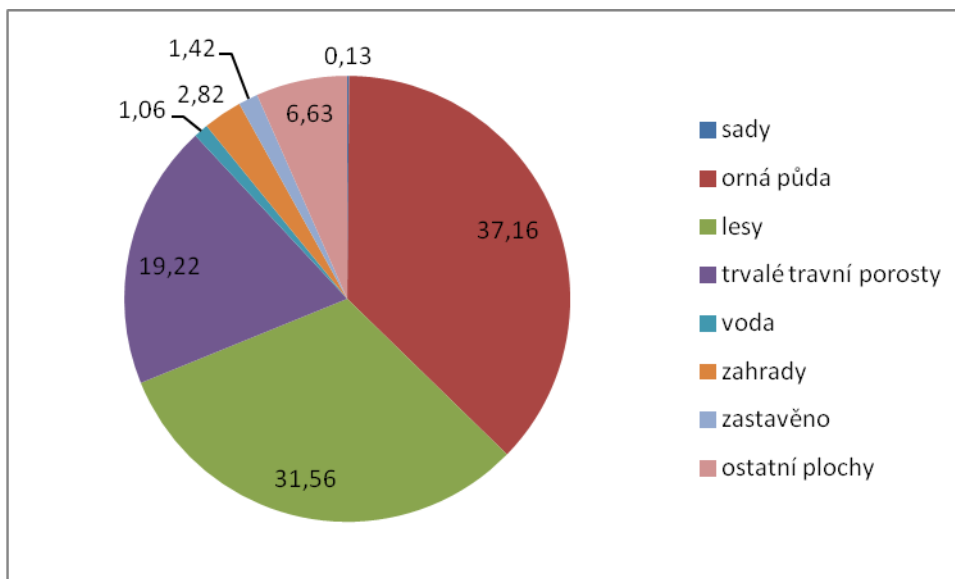
Okres Ústí nad Orlicí vznikl jako správní celek v roce 1960 sloučením bývalých okresů Lanškroun a Ústí nad Orlicí, převážné části okresů Vysoké Mýto a Žamberk, menší části okresu Litomyšl a několika obcí za historickou hranicí Moravy z okresu Zábřeh. Náleží spolu s okresy Svitavy, Chrudim a Pardubice k Pardubickému kraji, na jehož rozloze se svými 1267 km² podílí 28 %. K prvnímu lednu roku 2007 bylo do okresu Ústí nad Orlicí začleněno pět obcí, které předtím náležely do okresu Chrudim, a dvě obce dříve spadající pod okres Pardubice. Z okresu Svitavy byly pod správu okresu Ústí nad Orlicí naopak převedeny tři obce. Účelem bylo sladění území okresů se správními obvody obcí s rozšířenou působností. V současné době pod správu okresu náleží 115 obcí, z toho 10 měst a dva městyse, ve kterých ke konci roku 2011 žilo celkem 139 178 obyvatel. Počínaje rokem 2008 se jejich počet mírně snižuje díky převaze počtu vystěhovalých nad přistěhovalými. I tak se hustotou zalidnění 110 obyvatel na km² řadí v Pardubickém kraji na druhé místo. Je také jediným příhraničním okresem kraje. Na severovýchodě má 30 km dlouhou hranici s Polskem. Sousedním krajem je na jihu kraj Olomoucký a na severozápadě kraj Královéhradecký. (Charakteristika okresu Ústí nad Orlicí, 2014)

2.7.2 Přírodní podmínky

Z hlediska geomorfologického je území okresu rozmanité, od rovin na západě až po horský reliéf na severovýchodě. Pestrost geologického podloží ovlivnila i půdní pokryv, který na Vysokomýtsku tvoří lehké písčité půdy, na Orlickoústecku středně těžké a v oblasti Českotřebovska těžké půdy.

Z celkové plochy okresu 126.741 ha k 31. 12. 2012 tvořila zemědělská půda 75.183 ha. Z toho orná půda 47.095 ha, zahrady 3 569 ha, sady 160 ha a trvalé travní porosty 24.359 ha. Nezemědělská půda o celkové rozloze 51.555 ha sestávala z 39.995 ha lesních pozemků, 1.348 ha vodních ploch, 1.803 ha zastavěných ploch a nádvoří a 8.409 ha tvořily ostatní plochy. (Veřejná databáze, 2014)

Graf 1: Skladba půdy v okrese Ústí nad Orlicí k 31. 12. 2012

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Klimatické poměry souvisí s nadmořskou výškou. Rovinatá oblast Vysokomýtska je nejteplejší a nejsušší, patří do teplé klimatické oblasti T2. Průměr ročních teplot se pohybuje kolem 8 °C, úhrn srážek je 650–700 mm. Členitější Lanškrounsko je chladnější v průměru o 1 °C s úhrnem srážek naopak o 100 mm vyšším.

Králicko a část Žamberecka má roční průměr teplot 4–5 °C a má rovněž výrazně vlhčí klima s ročním úhrnem srážek nad 900 mm a patří do oblasti chladné. (Charakteristika okresu Ústí nad Orlicí, 2014)

2.7.3 Ekonomická charakteristika

Z hlediska dopravní infrastruktury je pro okres významná především železniční síť s důležitým dopravním uzlem V České Třebové. Všechny hlavní trati v okrese jsou elektrifikované. Poněkud horší situace je v silniční dopravě. Okresem nevede žádná

dálnice, silnice druhé a třetí třídy svým celkovým počtem 895 km vysoce převažují nad silnicem první třídy, které jsou zastoupeny pouhými 127 km. Několik let se řeší výstavba rychlostní silnice E35, zatím však neúspěšně. V okrese chybí dopravní tepna, která by odvedla hlavní část dopravy ze středů měst. V této oblasti je velmi špatná situace například v České Třebové, Ústí nad Orlicí, ale i v dalších městech. (Charakteristika okresu Ústí nad Orlicí, 2014)

Zemědělství je vzhledem k vyššímu zastoupení méně příznivých podmínek orientováno především na chov skotu a s tím související produkci krmiv.

Průmysl má v okrese silné zastoupení s pestrou skladbou oborů. V minulosti měl největší objem produkce průmysl elektrotechnický, textilní a strojírenský. V poslední době však význam textilu poklesl, naproti tomu stále roste podíl výroby dopravních prostředků a jejich komponentů. K největším zaměstnavatelům okresu patří Korado, a. s. (výroba radiátorů), Rieter CZ a. s. (výroba textilních strojů a strojního zařízení), Iveco Czech Republic, a. s. (výroba autobusů), AVX Czech Republic s. r. o. (výroba elektrotechniky) a České dráhy, a. s. (Charakteristika okresu Ústí nad Orlicí, 2014)

Podrobnější charakteristika z hlediska složení obyvatel, infrastruktury a ekonomického prostředí bude v následující části práce zaměřena již přímo na venkovské obce okresu Ústí nad Orlicí.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

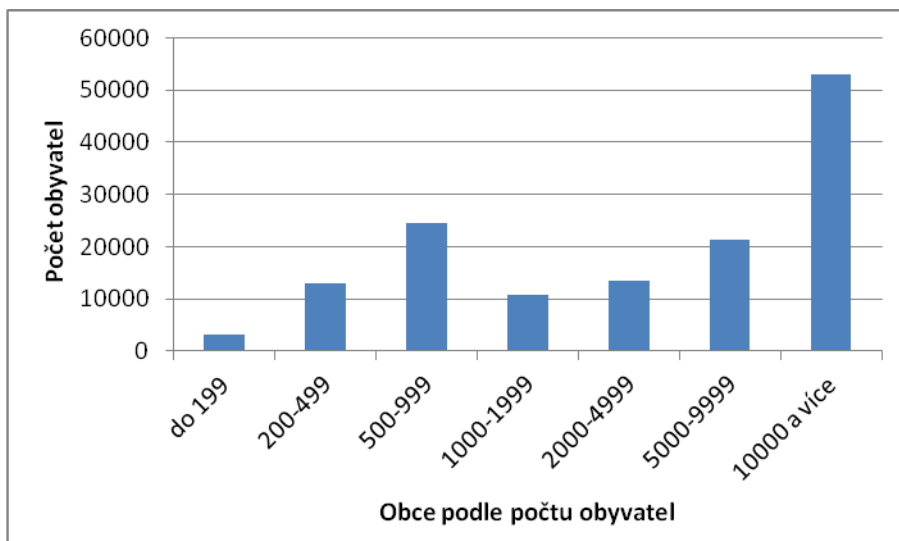
Praktická část bakalářské práce bude rozdělena na analýzu venkovských obcí okresu Ústí nad Orlicí a na vyhodnocení výstupů a dopadů SZP EU na jejich rozvoj. Analýza venkovských obcí bude provedena na základě dat získaných z Českého statistického úřadu a Úřadu práce v Ústí nad Orlicí a její výsledky budou použity pro vypracování SWOT analýzy.

Pro hodnocení výstupů a dopadů SZP EU na rozvoj venkova v okrese Ústí nad Orlicí budou využita data poskytnutá pracovníky Státního zemědělského a intervenčního fondu a dále data poskytnutá pracovníky Ministerstva zemědělství ČR. Jak bylo uvedeno již v teoretické části práce, SZIF zodpovídá za administraci, kontroly a platby projektů a MZE ČR za legislativu, monitoring a hodnocení. Z tohoto důvodu bude nutné oba zdroje informací propojit za účelem získání komplexnějších dat, z kterých by již bylo možné vyvozovat závěry ohledně dopadu opatření na rozvoj venkova vybraného regionu.

3.1 Venkov okresu Ústí nad Orlicí

K vymezení venkovských obcí okresu Ústí nad Orlicí bylo použito kritérium dvoutisícové hranice počtu obyvatel. Přesto do této kategorie byly zařazeny dvě obce, které limit překročily. Jedná se o obec Dolní Dobrouč s 2.587 obyvateli a obec Červená Voda s 3.077 obyvateli. Z hlediska hustoty obyvatelstva však jednoznačně mezi venkovské obce patří. Z tohoto důvodu, a rovněž s přihlédnutím k jejich postavení v regionu, byly mezi venkovské obce pro účely této práce zařazeny. Brandýs nad Orlicí, který naopak dvoutisícovou hranici počtu obyvatel nesplňoval, do kategorie venkovské obce zařazen nebyl z důvodu vysoké hustoty obyvatelstva a významu pro region jako známého lázeňského střediska. Po provedených úpravách se jako venkovské obce okresu Ústí nad Orlicí profiluje 105 obcí, ve kterých žilo ke dni 31. 12. 2012 celkem 55.716 obyvatel. Následující graf č. 1 uvádí přehled všech obcí okresu, rozdělených do sedmi kategorií podle počtu obyvatel. Je z něj patrné, že nejvíce obyvatel žije v obcích s více jak 10.000 obyvatel. Naopak nejméně žije v obcích s méně jak 200 obyvateli.

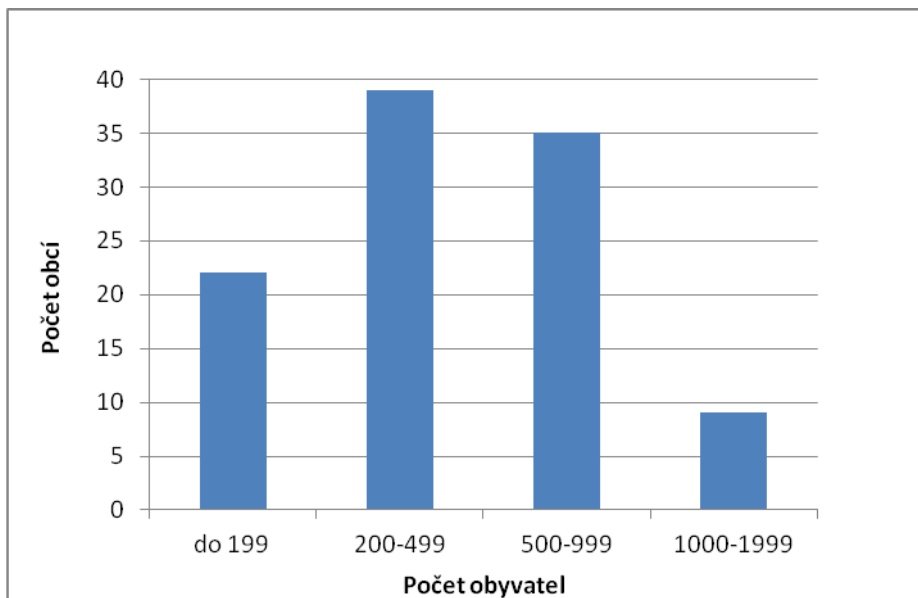
Graf 2: Obce okresu podle počtu obyvatel

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

V souladu se zaměřením této práce bude pozorst věnována pouze venkovským obcím okresu Ústí nad Orlicí, tak jak byly popsány výše. Venkovské obce byly rozděleny do čtyř kategorií podle počtu obyvatel (viz graf č. 2).

Graf 3: Kategorie venkovských obcí dle počtu obyvatel

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

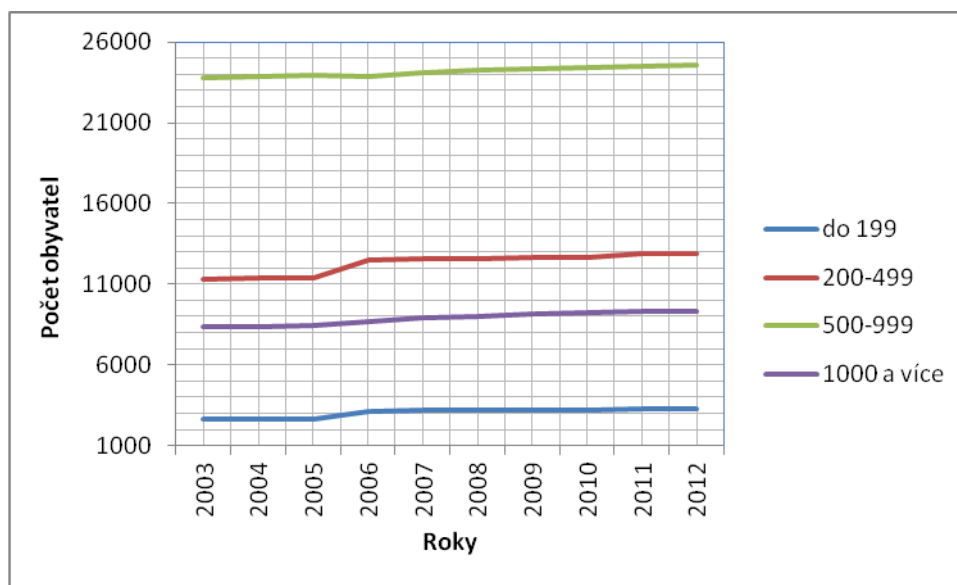
3.1.1 Obyvatelstvo

Obyvatelstvo v současné době patří k velmi sledovaným oblastem, protože slouží jako základ pro výpočet mnoha ekonomických ukazatelů. Zkoumá se počet a struktura obyvatelstva, a to jak z demografického hlediska, tak i ze sociálního, ekonomického či prostorového.

3.1.1.1 Vývoj počtu obyvatelstva

Vývoj počtu obyvatel ve venkovských obcích okresu Ústí nad Orlicí v časovém rozmezí let 2003 až 2012 je zobrazen v grafu č. 4. Je patrné, že ve všech velikostních skupinách obcí dochází k mírnému, ale trvalému nárůstu počtu obyvatel.

Graf 4: Vývoj počtu obyvatel v letech 2003–2012 dle kategorií obcí

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

3.1.1.2 Věková struktura obyvatelstva

V tabulce č. 1 je uvedeno obyvatelstvo ve věku do 15 let. Je patrné, že všechny čtyři skupiny obcí vykazují mírný nárůst počtu obyvatel této nejmladší věkové kategorie.

Výjimkou jsou obce s 500 až 999 obyvateli, kde v letech 2004 až 2007 docházelo k úbytkům počtu nejmladších obyvatel. Od roku 2008 se však situace začala i tady zlepšovat.

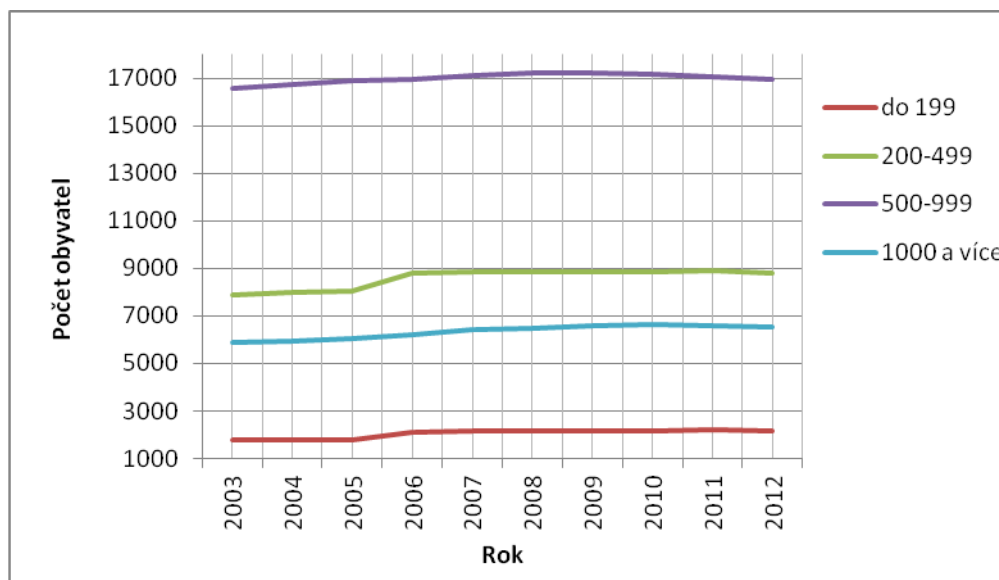
Tabulka 1: Obyvatelé ve věku do 15 let

Obec	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
do 199	434	441	444	516	512	508	533	521	535	528
200–499	1868	1854	1831	1952	1948	1947	1977	1983	2081	2073
500–999	4169	4141	4068	4010	4007	3977	3996	4037	4044	4101
1000 a víc	1511	1466	1420	1467	1496	1518	1530	1558	1570	1572

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Jak ukazuje graf č. 4, také počty obyvatel ve věku 15 až 65 let mají ve všech skupinách obcí růstovou tendenci.

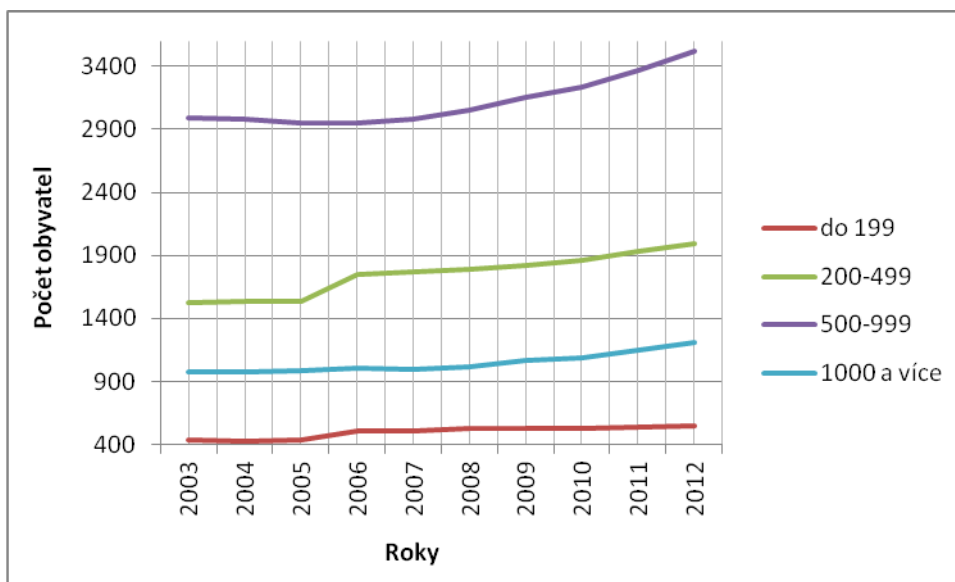
Graf 5: Počet obyvatel ve věku 15 až 65 let dle velikostních kategorií obcí

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Podobně lze popsat i trend v nejstarší věkové kategorii, týkající se občanů nad 65 let, jak dokládá následující graf č. 5.

Graf 6: Počet obyvatel ve věku nad 65 let dle velikostních kategorií obcí

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

3.1.1.3 Indikátory rozvoje

Data o věkové struktuře obyvatel se dají využít k výpočtu indexů stáří a závislosti, což jsou indikátory rozvoje popisující sociálně demografickou situaci dané oblasti. Oba indikátory včetně způsobu jejich výpočtu a prezentace výsledků jsou uvedeny v Manuálu zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce. (Hřebík, 2014) Pro získání indikátorů byla použita data o počtu obyvatel ve věkovém rozmezí 0 až 15 let, nikoliv 0 až 14 let, jak vyžaduje výpočet. To by však nemělo mít významný vliv na jejich vypovídací hodnotu.

Index stáří

Indikátor udává poměr obyvatel v poproduktivním a předproduktivním věku. Pokud je jeho hodnota rovna jedné, je poměr obou skupin vyrovnán. Čím je index nižší, tím více převládá obyvatel v předproduktivním věku. Vyšší podíl starších osob indikuje stárnutí populace a s tím spojené sociální dopady.

- Výpočet: počet obyvatel ve věku 65 let a více / počet obyvatel ve věku 0–14 let
- Jednotka: index

Tabulka 2: Index stáří

Obec	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
do 199	0,97	0,97	0,98	0,99	0,99	1,03	0,99	1,01	1,00	1,05
200–499	0,82	0,83	0,84	0,89	0,91	0,92	0,92	0,94	0,93	0,96
500–999	0,72	0,72	0,73	0,73	0,74	0,77	0,79	0,80	0,83	0,86
1000 a víc	0,65	0,67	0,69	0,68	0,67	0,67	0,70	0,70	0,73	0,77

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Index závislosti

Indikátor udává poměr závislosti obyvatel v produktivním a poproduktivním věku. Čím je index závislosti vyšší, tím je vyšší poměr obyvatel nad 65 let vůči obyvatelům 15 až 64 let.

- Výpočet: počet obyvatel ve věku 65 let a více / počet obyvatel ve věku 15–64 let
- Jednotka: index

Tabulka 3: Index závislosti

Obec	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
do 199	0,24	0,24	0,24	0,24	0,23	0,24	0,24	0,24	0,24	0,25
200–499	0,19	0,19	0,19	0,20	0,20	0,20	0,21	0,21	0,22	0,23
500–999	0,18	0,18	0,17	0,17	0,17	0,18	0,18	0,19	0,20	0,21
1000 a víc	0,17	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16	0,17	0,18

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Již na první pohled je z tabulky č. 3 zřejmé, že index závislosti je pro všechny kategorie obcí mnohem příznivější než index stáří. Přesto i zde je patrná mírná růstová tendence. A také u tohoto indexu lze říci, že čím menší obec z hlediska počtu obyvatel, tím nepříznivější předpoklad demografického vývoje do budoucna.

3.1.1.4 Vzdělanostní struktura obyvatelstva

Níže uvedená tabulka č. 4 mapuje procentní složení obyvatelstva venkovských obcí podle jejich nejvyššího dosaženého vzdělání dle dat získaných z ČSÚ ke dni 31. 12. 2011.

Tabulka 4: Vzdělanostní struktura

Vzdělání	Kategorie obce (počet obyv.)			
	do 199	200–499	500–999	1000 a víc
základní	7,2	6,2	6,9	7,0
střední bez maturity a vyučení	51,1	48,4	48,7	46,1
úplné střední s maturitou	28,0	30,5	30,0	31,8
nástavbové studium	2,5	2,9	2,9	3,1
vysokoškolské	8,7	9,4	8,7	9,7
nezjištěno	2,5	2,6	2,8	2,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Téměř polovina všech obyvatel má nejvyšší ukončené vzdělání střední (včetně vyučení), bez maturity. O něco méně početná je skupina obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou. Nejméně je frekventováno nástavbové studium. Také vysokoškolské vzdělání nemá v žádné z kategorií obcí ani deset procent obyvatel. Lze rovněž konstatovat, že mezi jednotlivými skupinami obcí nejsou z hlediska vzdělanostní struktury jejich obyvatel zásadní rozdíly.

3.1.1.5 Obyvatelé dojíždějící do škol a zaměstnání

Následující tabulka vychází také z údajů ČSÚ ke dni 31. 12. 2011 a udává procentní podíl zaměstnanců, studentů a žáků, dojíždějících za prací a do škol mimo svoji obec. Jak je patrné z tabulky i grafu, zpracovaného na jejím základě, nejsou ani v tomto ohledu mezi jednotlivými kategoriemi obcí výrazné rozdíly. Lze konstatovat, že v průměru 43 % zaměstnanců a 20 % studentů a žáků za svými povinnostmi dojíždí.

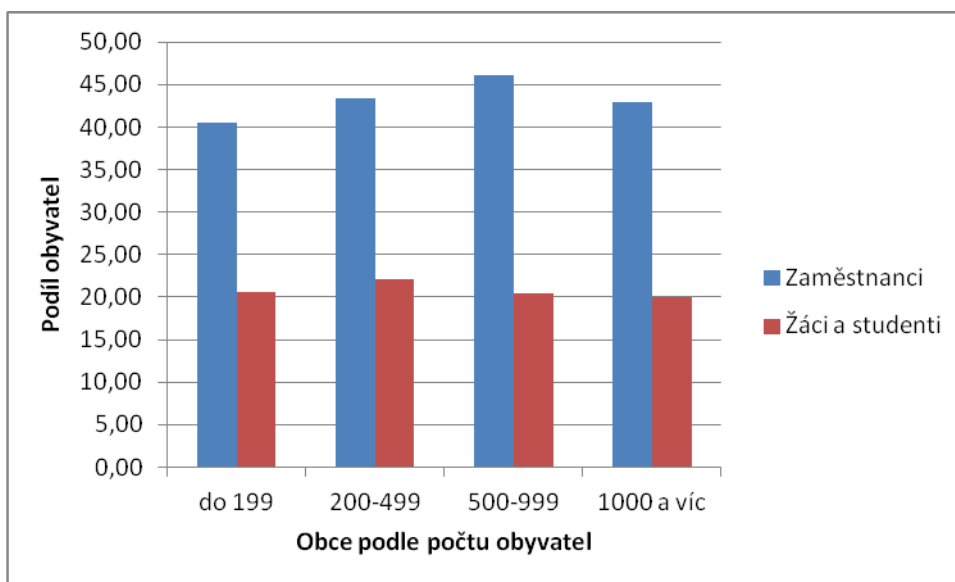
Tabulka 5: Obyvatelé dojíždějící do škol a zaměstnání

Obec	Zaměstnanci	Žáci a studenti
do 199	40,50	20,60
200–499	43,40	22,10
500–999	46,10	20,40
1000 a víc	43,00	20,00

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Jak je patrné z tabulky č. 5 a grafu č. 6, který byl a jejím základ zpracován, nejsou ani v tomto ohledu mezi jednotlivými kategoriemi obcí výrazné rozdíly. Lze konstatovat, že v průměru 43 % zaměstnanců a 20 % studentů a žáků za svými povinnostmi dojíždí.

Graf 7: Procentní podíl obyvatel dojíždějících do škol a zaměstnání

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

3.1.1.6 Zaměstnanost obyvatel dle sektorů národního hospodářství

Podle dat ČSÚ ke dni 31. 12. 2011 je v průměru 45 % procent obyvatelstva venkovských obcí okresu zaměstnáno v primárním sektoru národního hospodářství (průmyslu, zemědělství, lesnictví a rybnářství). Přibližně 7 % zaměstnává sekundární sektor v oboru stavebnictví a nejvyšší procentní zastoupení, necelých 47 %, vykazuje zaměstnanost v terciárním sektoru, tedy ve službách.

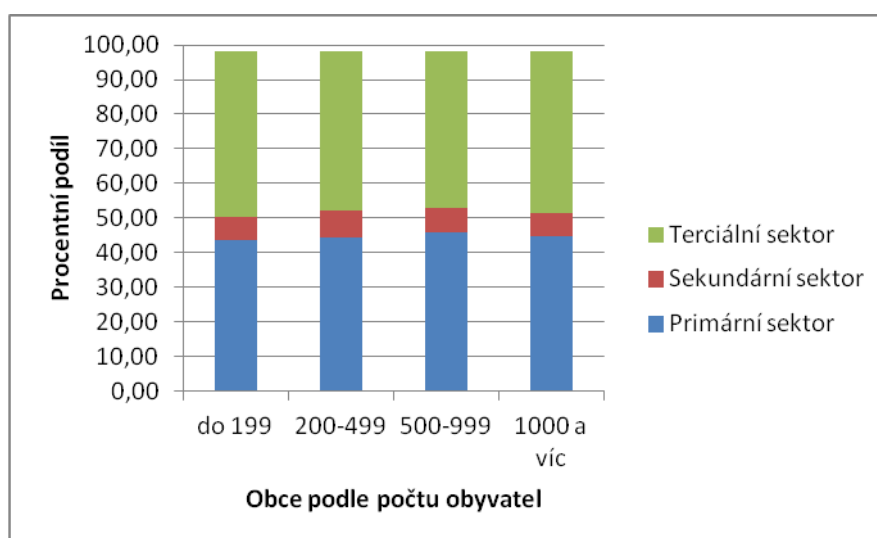
Tabulka 6: Zaměstnanost dle sektorů národního hospodářství v %

Obec	Sektory národního hospodářství		
	primární	sekundární	terciální
do 199	43,50	6,60	48,00
200–499	44,20	7,80	46,30
500–999	46,00	6,80	45,50
1000 a víc	44,70	6,80	46,70

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Z tabulky č. 6 i grafu č. 8 vyplývá, že mezi jednotlivými kategoriemi obcí není z hlediska zaměstnanosti jejich obyvatel v jednotlivých sektorech národního hospodářství výrazný rozdíl.

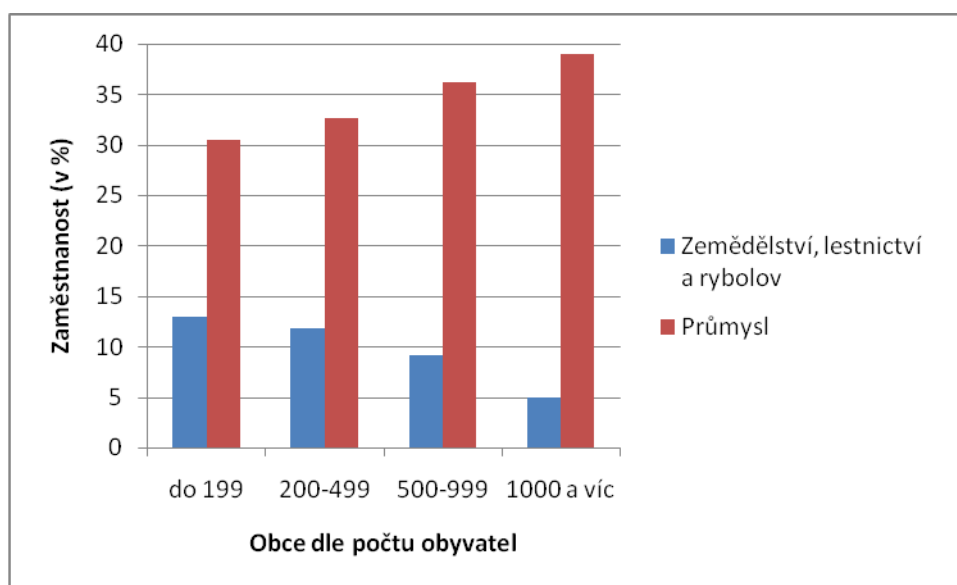
Graf 8: Zaměstnanci dle sektorů národního hospodářství v %

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Zaměstnanost v primárním sektoru je v následujícím grafu ještě rozčleněna na obor zemědělství, lesnictví, rybářství a na obor průmysl. Z tohoto grafu č. 8 je již patrný rozdíl mezi obcemi podle počtu obyvatel. Obyvatelé obcí s nejvyšším počtem obyvatel (1000 a víc) jsou v porovnání k ostatním nejvíce zaměstnáváni v oboru průmyslu a nejméně v oboru zemědělství, lesnictví a rybářství. U obyvatel nejmenších obcí je tomu přesně naopak.

Graf 9: Zaměstnanost v primárním sektoru v %

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

3.1.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je dalším z důležitých ekonomických ukazatelů, na základě kterého můžeme hodnotit vospělost regionu. Nezaměstnanost může být ovlivněna mnoha determinanty jako například demografickou strukturou obyvatelstva, minimální mzdou či systémem přeškolení. Míra nezaměstnanosti se spočítá jako podíl nezaměstnaných k ekonomicky aktivním.

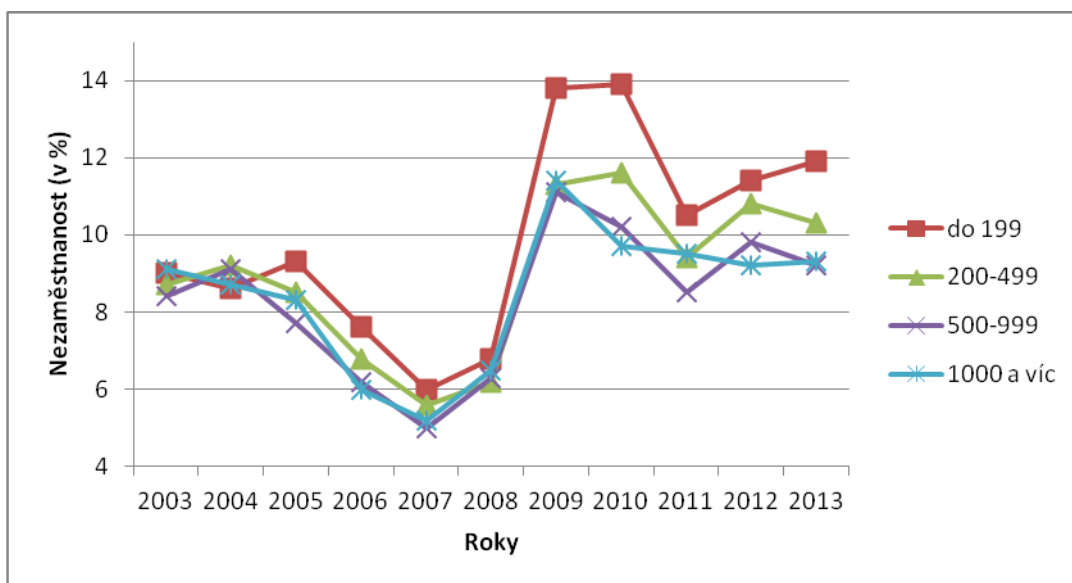
Tabulka 7: Procentní nezaměstnanosti ve venkovských obcích okresu

Obec	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
do 199	9	8,6	9,3	7,6	6	6,8	13,8	13,9	10,5	11,4	11,9
200–499	8,7	9,2	8,5	6,8	5,6	6,2	11,3	11,6	9,4	10,8	10,3
500–999	8,4	9,1	7,7	6,2	5	6,3	11,1	10,2	8,5	9,8	9,2
1000 a víc	9,1	8,7	8,3	6	5,2	6,5	11,4	9,7	9,5	9,2	9,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle Úřadu práce Ústí nad Orlicí

Tabulka č. 7 ukazuje výrazný nárůst nezaměstnanosti v letech 2009 a 2010, přičemž nejvíce se tento trend projevil u nejmenších obcí do 199 obyvatel. V roce 2011 došlo ke snížení nezaměstnanosti ve všech skupinách obcí. Nejnižší průměrná nezaměstnanost za všechny obce byla v roce 2007 (5,5%), nejvyšší v roce 2009 (11,9%).

Graf 10: Nezaměstnanost ve venkovských obcích okresu v letech 2003–2011

Zdroj: Vlastní zpracování dle Úřadu práce Ústí nad Orlicí

Vývoj nezaměstnanosti je patrný i z grafu č. 10. Nárůst nezaměstnanosti v roce 2009 pravděpodobně souvisel s celkovou hospodářskou krizí.

3.1.3 Infrastruktura

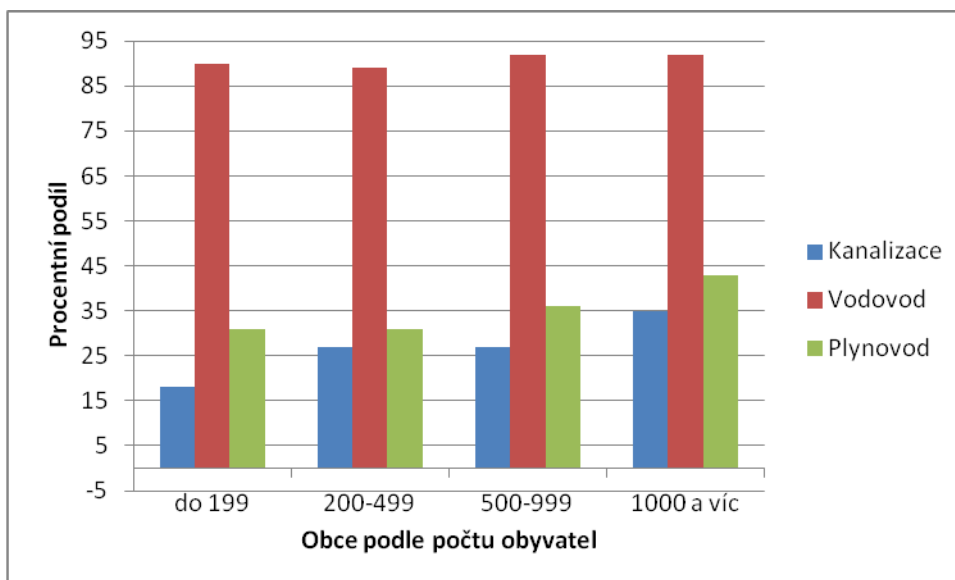
V této kapitole bude věnována pozornost počtu občanů, kteří mají připojení na kanalizaci, vodovod a plyn. V současné době je to pro mnohé samozřejmostí, avšak podle tohoto můžeme zhodnotit životní úroveň obyvatel v dané oblasti. Obce jsou opět rozděleny do čtyř kategorií podle počtu obyvatel (viz tabulka č. 8).

Tabulka 8: Podíl občanů s připojením na kanalizaci, vodovod a plyn (v %)

Obec	Kanalizace	Vodovod	Plynovod
do 199	18	90	31
200-499	27	89	31
500-999	27	92	36
1000 a víc	35	92	43

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Graf 11: Podíl občanů s připojením na kanalizaci, vodovod a plyn

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Z výše uvedené tabulky i grafu, které byly zpracovány na základě dat z ČSÚ platných ke dni 31.12.2011, je patrný vysoký stupeň připojení všech obyvatel sledovaných obcí na vodovodní síť. Opačná situace je v připojení na kanalizaci, kde je navíc poměrně velký rozdíl mezi skupinami obcí s největším a nejmenším počtem obyvatel. Také napojení na plynovod mohou více využívat občané ve větších obcích, i když i tady pouze ve 43 procentech.

Tabulka 9: Vybavení obcí poštou, školou a ordinací zdravotního lékaře

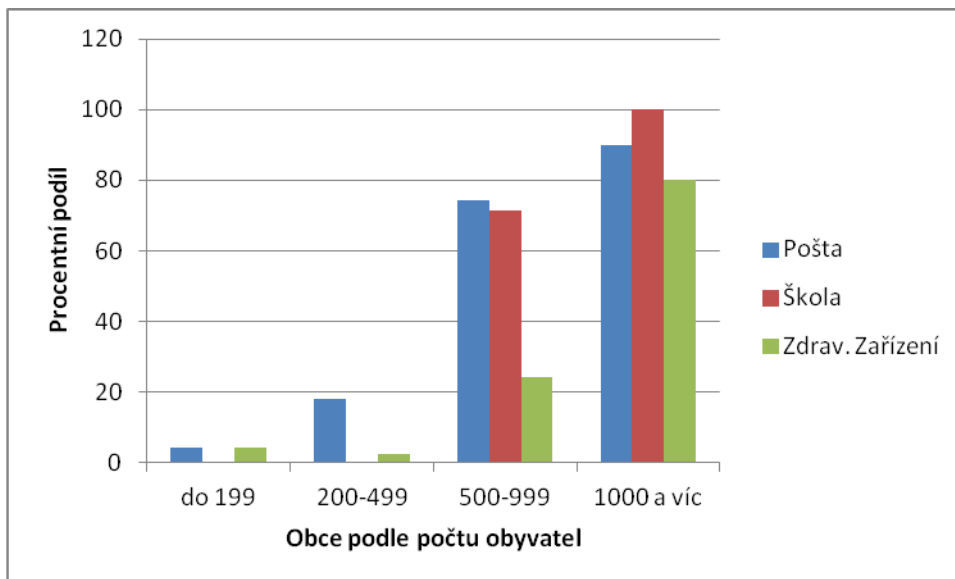
Obec	Pošta	Škola	Zdrav. zařízení
do 199	4,35	0,00	4,35
200–499	17,95	0,00	2,56
500–999	74,19	71,43	24,24
1000 a víc	90,00	100,00	80,00

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Podklady k tomuto přehledu také vychází z dat ČSÚ ke dni 31. 12. 2011. Z tabulky č. 9 patrné, existují velké disproporce mezi vybavením obcí, především poštami, školami a ordinacemi zdravotních lékařů. Tato zařízení se v obcích do 499 obyvatel buď nevyskytují vůbec (školy), nebo v zanedbatelné míře. Naproti tomu vybavení obcí ve dvou vyšších kategoriích je v tomto ohledu výrazně lepší, což není nijak překvapující, protože čím větší je obec, tím kvalitnější zázemí obyvatelé mají. Tato situace je lépe znázorněna v grafu č. 12

Graf 12: Vybavenost obcí poštou, školou a ordinací lékaře

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

3.1.4 Podnikatelská aktivita

Pro vytvoření představy o podnikatelském prostředí ve venkovských obcích okresu Ústí nad Orlicí bude využit indikátor, udávající intenzitu podnikatelské aktivity.

Indikátor podnikatelské aktivity

Ekonomickým subjektem se rozumí buď právnická, nebo fyzická osoba (podnikatel). Z následujících grafů je patrné, že počet RES (registrovaných ekonomických subjektů) je v poměru k počtu obyvatel značně vysoký. Jedním z důvodů tohoto stavu je skutečnost, že mezi aktivní podnikatelské subjekty je započítán každý občan, který vlastní živnostenský list a má přidělené IČO. Bez ohledu na to, zda skutečně aktivně podniká.

- Výpočet : (počet aktivních podnikatelských subjektů/celkový počet obyvatel)*1 000
- Jednotka: Počet ekonomických subjektů na 1000 obyvatel.

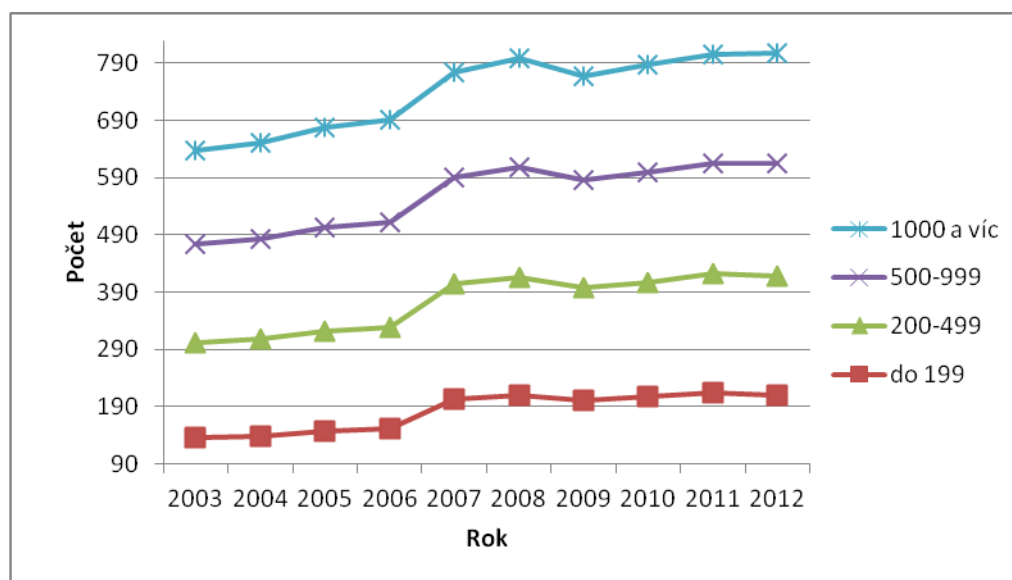
Tabulka 10: Indikátor podnikatelské aktivity

Obec	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
do 199	135	139	147	151	203	209	202	207	214	210
200–499	167	169	175	178	202	208	196	201	208	208
500–999	172	176	181	184	186	192	187	191	194	197
1000 a víc	163	168	174	179	184	189	183	188	190	192

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

V tabulce č. 10 je uvedena intenzita podnikatelské aktivity. Tento indikátor v průběhu let 2003 až 2012 vykazuje mírně růstovou tendenci. Pouze mezi roky 2006 a 2007 došlo k výraznému nárůstu tohoto ukazatele u obcí do 199 obyvatel. Příčinou je zřejmě přiřazení nových obcí, které spadaly do této kategorie, do intravilánu okresu Ústí nad Orlicí od 1. 1. 2007.

Níže uvedený graf znázorňuje, jak se v průběhu let 2003 až 2012 vyvíjely počty registrovaných ekonomických subjektů v jednotlivých skupinách obcí.

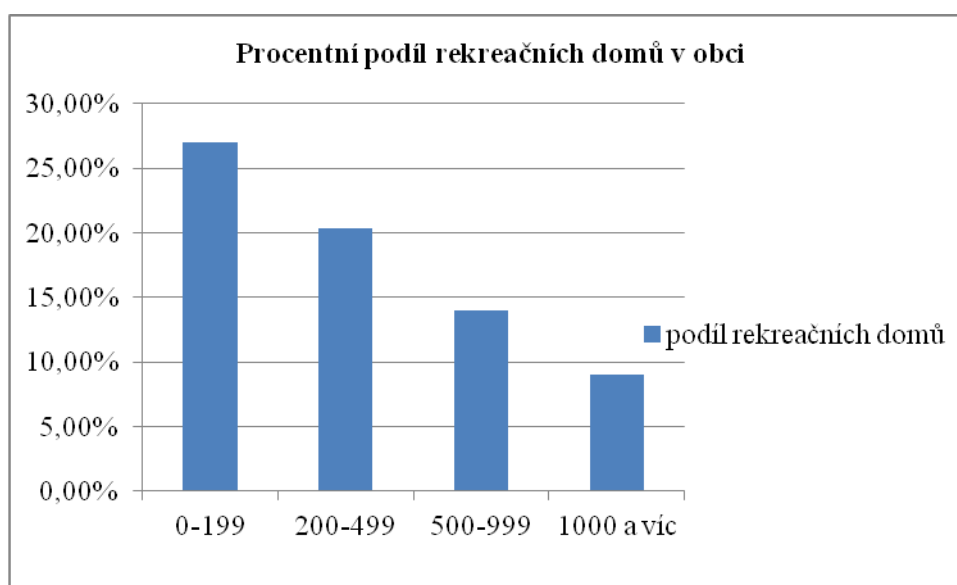
Tabulka 11: Počet RES dle kategorií obcí v období 2003–2012

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

3.1.5 Obce jako rekreační oblasti

Pro venkovské obce je typické, že nejvíce rekreačních domů připadá právě na tuto oblast. V okrese Ústí nad Orlicí je situace stejná, což zobrazuje graf č. 13.

Graf 13: Procentní podíl rekreačních domů v obci

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ

Podíl domů využívaných k rekreaci je nejvyšší u skupiny obcí do 199 obyvatel, kde tvoří 27 %. V obcích s 200 až 499 obyvateli je každý pátý dům určen pro rekreaci, v obcích s 500 až 999 obyvateli zhruba každý sedmý a v obcích s tisícem a více obyvateli každý jedenáctý.

3.1.6 SWOT analýza venkova v okrese Ústí nad Orlicí

SWOT analýza slouží k vyjádření základních charakteristik předmětu zkoumání. Má za cíl identifikovat jeho silné a slabé stránky, příležitosti a možná ohrožení.

Silné stránky

- Mírná růstová tendence počtu obyvatel ve všech obcích, a to i u nejmenší věkové kategorie 0–15 let.
- Zaměstnání vysokého procenta obyvatel v terciárním sektoru (v průměru 46 %).
- Vysoký počet registrovaných ekonomických subjektů.
- Rekreační potenciál obcí.
- Vysoké procento domácností napojených na obecní vodovod.
- Dobrá územní mobilita pracovních sil.

Slabé stránky

- Nedostatky v infrastruktuře – nedostatek kanalizací, nízké procento domácností připojených na plynovod.
- V nejmenších obcích nejsou školy, pošty, ani zdravotnická zařízení.
- Také ve větších obcích (nad 500 obyvatel) je malá dostupnost lékařské péče.
- Nízký počet lidí s vysokoškolským vzděláním.
- Stárnutí obyvatel.
- Znečištění životního prostředí v důsledku špatné infrastruktury.

Příležitosti

- Podpora a rozvoj cestovního ruchu jako podnikatelské aktivity, která má výrazný multiplikační efekt pro rozvoj ekonomiky.
- Využití dotací z Programu rozvoje venkova v rámci všech jeho tří os.
- Využití rostoucí poptávky po kvalitních a bezpečných potravinách a místních produktech.
- Rozvoj mimoprodukční funkce lesnictví a zemědělství.

Ohrožení

- Stárnutí obyvatel a s tím spojené rostoucí náklady v sociální a zdravotní oblasti.
- Zhoršování životního prostředí kvůli chybějící kanalizaci a napojení na plynovod.
- Horší pracovní uplatnění obyvatel v důsledku malého počtu vysokoškoláků.
- Zhoršování lékařské péče v důsledku malého počtu lékařských zařízení.
- Rostoucí životní náklady – nutnost dojíždění do zaměstnání a do škol.
- Zhoršující se situace v dostupnosti poštovních úřadů a škol.

3.2 Čerpané dotace z Programu rozvoje venkova

Program rozvoje venkova vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova a byl zpracován v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1698/2005 a prováděcími pravidly uvedené normy. Tento program se skládá se čtyř os, které budou dále v textu podrobněji vysvětleny.

Osa I. Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

V rámci osy I. zaměřené na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví bylo možné v letech 2007 až 2013 čerpat dotace na základě projektů, jejichž záměr musel odpovídat příslušné skupině opatření této osy, což byla opatření zaměřená na restrukturalizaci a rozvoj fyzického kapitálu a podporu inovací, investice do lesů, přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským výrobkům, pozemkové úpravy a opatření zaměřená na podporu vědomostí a zdokonalování lidského potenciálu. Přehled čerpání dotací v rámci osy I. dle skupin opatření je uveden v tabulce č.14.

Celkový objem finančních prostředků, které venkovské obce okresu Ústí nad Orlicí v průběhu let 2007 až 2013 z opatření osy I. čerpaly, činil 183.321.498,- Kč, což bylo přibližně 30 % z celkových výdajů na projekty, které dosahovaly 621.399.866,- Kč. Z prostředků EU byly dotace kryté ze 75 %, což představovalo 147.223.806,- Kč.

Následující přehled o čerpaných dotacích bude členěn dle kategorií obcí, s kterými bylo pracováno již v předchozí kapitole.

Tabulka 12: OSA I – úspěšné projekty sledovaných obcí v letech 2007–2013

Obec	Výdaje projektu	Dotace	Příspěvek EU	Proplaceno
do 199	2 144 660	1 367 200	1 025 400	715 039
200–499	191 412 229	60 081 910	45 061 426	53 757 722
500–999	344 835 175	87 268 140	65 451 099	65 337 438
1000 a víc	83 007 802	34 604 248	25 953 184	27 413 607

Zdroj: Vlastní zpracování dle SZIF

Největší objem finančních prostředků na základě úspěšně podaných projektů se podařilo zajistit obcím v kategorii 500 až 999 obyvatel. Ty byly také nejaktivnější v podávání projektů, jak je patrné z tabulky č. 12.

Co se týká průměrné ceny dotace a průměrného výdaje na projekt, hodnoty byly nejvyšší v kategorii 500 až 999 obyvatel, stejně jako v přechozím případě.

Tabulka 13: Osa I – průměrný výdaj na projekt a průměrná dotace na projekt

Obec	Počet úspěšných projektů	Průměrné výdaje	Průměrná dotace	Průměrný příspěvek EU
do 199	11	194 969	124 291	93 218
200–499	98	1 953 186	613 081	459 810
500–999	131	2 632 330	666 169	499 627
1000 a víc	86	965 207	402 375	301 781

Zdroj: Vlastní zpracování dle SZIF

Tabulka č.14 uvádí přehled čerpaných dotací podle jednotlivých opatření Osy I., který není rozdělen podle jednotlivých kategorií obcí, a dává tak komplexnější přehled o účelu čerpaných dotací.

Tabulka 14: OSA I dle Opatření

Opatření	Celkové výdaje projektu	Dotace	Z toho dotace EU	Proplaceno
Modernizace zemědělských podniků	472881246	118752098	89064066	98 075 956
Investice do lesů	13954681	6895297	5171467	5 793 780
Přidání hodnoty zem. a potravn. produktům	93646285	31203503	23402626	29 140 232
Zahájení činnosti mladých zemědělců	29241657	18560000	13920000	8 518 660
Využívání poradenských služeb	11675997	7910600	5932950	5695178
Celkem	621399866	183321498	137491109	147223806

Zdroj: Vlastní zpracování dle SZIF

OSA II Zlepšování životního prostředí a krajiny

V rámci Osy II, zaměřené na zlepšování životního prostředí, nebyly v období let 2007–2013 čerpány venkovskými obcemi regionu žádné finanční prostředky.

Osa II Kvalita života ve venkovských obcích a diverzifikace hospodářství venkova

Venkovské obce okresu Ústí nad Orlicí ve sledovaném období 2007 až 2013 podaly v rámci Osy III celkem 69 úspěšných projektů s celkovým objemem výdajů 667.838.418,- Kč. Dotace byly přiznány v celkové hodnotě 283.051.406,- Kč (s příspěvím EU 212.288.536,- Kč) a do současné doby byly vyplaceny ve výši 201.219.456,- Kč.

Tabulka 15: Osa III – úspěšné projekty v letech 2007–2013

Obec	Výdaje projektu	Dotace	Příspěvek EU	Proplaceno
do 199	11 191 195	8 360 971	6 270 727	3 631 600
200–499	418 861 008	189 491 356	142 118 505	135 900 456
500–999	47 668 215	28 245 990	21 184 489	26 725 313
1000 a víc	190 118 000	56 953 089	42 714 815	34 962 087

Zdroj: Vlastní zpracování dle SZIF

Při čerpání dotací z Osy III byly nejúspěšnější venkovské obce v kategorii 200 až 499 obyvatel, a to jak z hlediska počtu úspěšných projektů (viz tabulka č. 16), tak i celkových a průměrných výdajů na projekt i celkových a průměrných přiznaných dotací.

Tabulka 16: OSA III – průměrný výdaj na projekt a průměrná dotace na projekt

Obec	Počet úspěšných projektů	Průměrné výdaje	Průměrná dotace	Průměrný příspěvek EU
do 199	4	2 797 799	2 090 243	1 567 682
200–499	34	12 319 441	5 573 275	4 179 956
500–999	15	3 177 881	1 883 066	1 412 299
1000 a víc	16	11 882 375	3 559 568	2 669 676

Zdroj: Vlastní zpracování dle SZIF

Osa IV Leader

V rámci Osy IV Programu rozvoje venkova bylo sledovaným obcemi podáno celkem 109 úspěšných projektů s celkovou hodnotou výdajů 63.546.423,- Kč. Přiznané dotace ve výši 36.479.347,- Kč byly do současné doby proplaceny v úhrnné částce 24.105.814,- Kč.

Tabulka 17: Osa IV –úspěšné projekty v letech 2007–2013

Obec	Výdaje projektu	Dotace	Příspěvek EU	Proplaceno
do 199	4 182 530	3 123 755	2 499 003	2 002 793
200–499	17 203 472	10 374 361	8 299 480	7 182 702
500–999	32 695 375	17 399 341	13 919 463	11 426 264
1000 a víc	9.464 046	5 581 890	4 465 510	3 494 055

Zdroj: Vlastní zpracování dle SZIF

Při čerpání prostředků z Osy IV si nejlépe vedly obce v kategorii 500 až 999 obyvatel, což je logické vzhledem k jejich největšímu procentnímu zastoupení. V tabulce č. 18 jsou dále uvedeny průměrné výdaje a průměrná dotace na projekt.

Tabulka 18: Osa IV –průměrný výdaj a dotace na projekt 18

Obec	Počet úspěšných projektů	Průměrné výdaje	Průměrná dotace	Průměrný příspěvek EU
do 199	8	522 816	390 469	312 375
200–499	28	614 410	370 513	296 410
500–999	52	628 757	334 603	267 682
1000 a víc	21	450 716	265 804	212 643

Zdroj: Vlastní zpracování dle SZIF

3.2.1 Detailní rozbor Osy III

Pro získání konkrétnější představy o způsobu ovlivnění rozvoje venkova prostředky čerpanými z Programu rozvoje venkova budou v následující části práce detailněji popsány výsledky využití poskytnutých dotací.

Tabulka 19: Diverzifikace činností nezemědělské povahy

Účel dotace	Obec	Celkové výdaje	Celková dotace	Nová pracovní místa
Bioplynová stanice Újezd u Chocně	Běstovice	82 328 400	20 453 999	0
Bioplynová stanice Knapovec	Dlouhá Třebová	107 988 000	22 500 000	0

Zdroj: Vlastní zpracování dle MZE a SZIF

Podle indikátorů, které má MZE ČR k dispozici, sice nevznikla díky realizaci projektů v opatření Diverzifikace činností nezemědělské povahy žádná nová pracovní místa, přesto objem investovaných prostředků naznačuje, že se jednalo o významné akce, jejichž návratnost se v budoucnu dá s vysokou měrou pravděpodobnosti předpokládat.

U opatření zakládání podniků a jejich rozvoje (tabulka č. 20) je údaj o nových pracovních místech již uveden, vzniklo jich díky tomuto opatření 45. Dále je z tabulky patrné, že při čerpání dotací si daleko nejlépe vedly firmy z obce Horní Čermná, které si sáhly na 33 % celkových dotací.

Celkové výdaje na projekty podpořené v letech 2007 až 2013 z tohoto opatření ve výši 66 446 821,- Kč byly dotovány částkou 26 984 155,- Kč, tedy ze 40 %. Vzhledem k tomu, že se jednalo o investice do nových technologických zařízení, výstavby haly či zakládání mikropodniku, je pravděpodobné, že význam na obce, kde se tyto projekty uskutečnily, bude značný. Nová pracovní místa, zvýšený příjem z daní do rozpočtu obcí, zlepšené podmínky pro rozvoj služeb atd.

Tabulka 20: Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje

Účel dotace		Celkové výdaje	Dotace	NPM
Výstavba kotelny na biomasu – investor Martin Macháček	Lubník	771 638	309 431	0
Založení mikropodniku pořízením výrobní technologie a vytvoření nových pracovních míst	Velká Skrovnice	2 032 706	768 670	6
Nákup ohraňovacího lisu a stavební úpravy výrobního objektu	Lukavice	2 332 400	877 500	4
Montážní hala	Rudoltice	5 953 385	2 250 000	2
Truhlářská dílna	Srubby	1 299 931	491 570	1
Nákup nové výrobní technologie	Horní Čermná	790 160	398 400	4
Centrum technických služeb	Pastviny	6 163 677	2 465 469	3
Zakládání mikropodniku	Horní Čermná	6 474 755	2 535 945	4
Výrobní hala s kanceláři a sociálním zařízením	Džbánov	11 995 601	5 997 800	6
Stavební úpravy a přístavba budovy firmy MTA GROUP s. r. o.	Horní Čermná	4 560 568	1 088 371	3
Zakládání mikropodniku II.	Horní Čermná	12 000 000	4 900 999	6
Pořízení technologie pro kovovýrobu firmy Heat-Tech s. r. o.	Dolní Čermná	12 072 000	4 900 000	6

Zdroj: Vlastní zpracování dle MZE a SZIF

Tabulka č. 21 dává přehled o dotacích, čerpaných z Opatření podpora cestovního ruchu, Záměr ubytování a sport. Je zřejmé, že v obci Horní Čermná dotace čerpat umí, i v tomto případě směřovala do Horní Čermné dotace, a to na rekonstrukci zemědělského objektu na penzion.

Také v ostatních třech případech se jednalo o vytvoření nových ubytovacích kapacit, celkem jich mělo vzniknout 48. A opět se dá předpokládat, že vliv na rozvoj obce, kde se investice uskutečnila, se v budoucnu příznivě projeví. S novými návštěvníky stoupnou příjmy poskytovatelům ubytovacích a stravovacích služeb, což se příznivě projeví na příjmech obce, atd. Podobně i z tabulky č. 22 se dá vyvodit předpoklad, že nově zbudovaná pěší trasa v obci Písečná bude mít vliv na zvýšený počet návštěvníků obce s podobnými výsledky.

Tabulka 21: Ubytování a sport

Název projektu	Obec	Celkové výdaje	Dotace	Počet lůžek
Agroturistika „Ubytování v soukromí“	Cotkytle	1 720 400	630 999	10
Rekonstrukce stávajícího ubytovacího zařízení pro agroturistiku	Líšnice	844 078	388 871	x
Diverzifikace zamědělce	Mistrovice	12 000 000	5 700 000	10
Rekonstrukce zemědělského objektu na penzion	Horní Čermná	12 543 504	5 794 046	18

Zdroj: Vlastní zpracování dle MZE a SZIF

Tabulka 22: Pěší trasy

Účel projektu	Celkové výdaje	Dotace	Délka pěší trasy
Pěší trasa Písečná	362 936	326 642	6,6

V tabulce č. 23 jsou uvedeny dotace čerpané z Opatření zlepšení dopravní a technické infrastruktury a vzhledu obcí. Celkové výdaje na projekty ve výši 23 029 892 Kč byly dotovány ze 67 %. Projekty z tohoto opatření byly využity na zlepšení životního

prostředí obcí, což je přínosem pro jejich obyvatele i pro návštěvníky. Indikátor počet osob využívajících zkvalitněné služby (POVZK) udává 2632 osob.

Byly provedeny parkové úpravy na ploše jednoho hektaru a opraveny či nově vybudovány komunikace v délce necelých pěti kilometrů.

Tabulka 23: Zlepšení dopravní a technické infrastruktury obcí

Název projektu	Obec	Celkové náklady	Dotace EU	Dotace celkem	Délka k.	Parkové ú.	POVZK
Revitalizace sportovního a kulturního centra obce České Petrovice	České Petrovice	891 303	601 629	802 172	0,10	0,40	x
Komunikační přístupnost obce Pastviny – obnova místních komunikací	Pastviny	4 325 602	2 919 780	3 893 041	1,256	x	x
Obnova a rozvoj obce Šedivec	Šedivec	3 976 261	2 219 085	2 958 780	0,72	0,04	300
Rekonstrukce místních komunikací, vybudování veřejného rozhlasu a obnova prostranství obce Javorník	Javorník	2 002 406	1 143 576	1 524 768	0,075	0,00	254
Revitalizace obce Plchovice	Plchovice	1 233 681	700 875	934 500	0,225	0,39	81
Zlepšení dopravní infrastruktury a vzhledu obce Hrušová	Hrušová	5 268 827	2 737 990	3 650 654	2,145	0,47	700
K ozdravení a rozvoji života obcí Leština	Leština	5 331 812	2 836 134	17 545 4	0,078	0,02	1 297

Zdroj: Vlastní zpracování dle MZE a SZIF

Čerpání dotací z Opatření na obnovu a zhodnocování kulturního dědictví venkova znázorňuje tabulka č. 24. Celkové výdaje projektů v hodnotě 23 324 123 Kč byly dotovány 18 685 015 Kč, tedy z 80 %. Prostředky byly využity na opravu církevních staveb, indikátor osob využívajících zlepšení služby (OVZS) udává 3 287 osob.

Tabulka 24: Obnova a zhodnocování kulturního dědictví venkova

Název projektu	Obec	Celkové náklady	Dotace celkem	OVZS
Odvhlčení a vnitřní obnova kostela svatého Izidora ve Strážné	Cotkyně	1 412 220	1 255 698	x
Výměna oken a dveří na faře	Bučina	280 500	252 450	x
Oprava vnější fasády kostela sv. Petra a Pavla v Lubníku	Lubník	530 976	477 878	700
Rekonstrukce skrovnické kaple sv. Cyrila a Metoděje	Velká Skrovnice	1 298 849	978 249	278
Obnova a revitalizace kulturní památky areálu bývalé fary v obci Sudslava	Sudslava	948 912	854 020	189
Evangelický kostel v Bučině – výměna oken	Bučina	298 200	268 200	386
Revitalizace kostela a fary v Nových Hradech u Skutče	Nové Hradky	4 105 462	3 079 095	786
Stavební obnova ohradní zdi u kostela sv. Prokopa v Sobkovicích	Sobkovice	1 126 105	816 426	400
Revitalizace kostela sv. Vavřince v Čenkovicích	Čenkovice	5 199 739	4 679 765	x
Rehabilitace historického objektu č.p. 32 v obci Pastviny	Pastviny	5 703 265	4 031 094	200
Evangelický kostel v Bučině – oprava ohradní zdi	Bučina	191 000	166 170	348
Rekonstrukce přístavku fary a krypty kostela	Nové Hradky	2 228 895	1 825 970	x

Zdroj: Vlastní zpracování dle MZE a SZIF

ZÁVĚR

V rozmezí let 2007 až 2013 bylo sledovanými obcemi okresu Ústí nad Orlicí čerpáno z Programu rozvoje venkova celkem 504 621 tis. Kč. Dotace podpořily projekty v celkové hodnotě 1 355 001 tis. Kč. Evropská unie z prostředků určených v rámci SZP na rozvoj venkova financovala projekty ve 28% výši z jejich celkových výdajů částkou 380 338 tis. Kč. Jaké dopady na venkovské obce mělo využití těchto prostředků? Odpověď na tuto otázku není snadná. Dopady nelze vždy přesně kvantifikovat, navíc mnohdy se projeví až v delším časovém horizontu, a to nejen přímo v podporované oblasti, ale v mnohem širších souvislostech. Tento fakt je zohledněn i při monitorování dopadů uskutečněných projektů v rámci Programu rozvoje venkova, kdy je k jejich vyjádření používáno např. subjektivní hodnocení.

Dalším problémem je velmi malá dostupnost údajů právě o dopadech uskutečněných projektů. Některé nelze získat vůbec, protože dle sdělení pracovníků Státního zemědělského a intervenčního fondu byly indikátory dopadu v každém kole žádostí o poskytnutí dotací nastaveny jinak, takže není možné je vyhodnocovat. Za monitoring je zodpovědné Ministerstvo zemědělství, ale ani údaje získané od této instituce neobsahovaly hodnotící indikátory dopadu zdaleka ke všem podpořeným projektům.

Pro účely této práce byla tedy pozornost zaměřena na Osu III, kde byly údaje alespoň zčásti dostupné. Jejich vyhodnocením bylo zjištěno, že uskutečněné projekty přispěly k vytvoření 45 nových pracovních míst, vzniklo 48 lůžek v rekreačních zařízeních, byly vybudovány pěší trasy v délce 6,6 km a opraveny silnice v délce 5 km. Zkvalitněné služby v důsledku realizovaných projektů mohlo využívat 5919 osob.

Dílčím cílem práce bylo zodpovědět otázky týkající se souvislosti mezi velikostními kategoriemi obcí a některými socioekonomickými ukazateli. Bylo zjištěno, že největší rozdíly mezi obcemi jsou ve vybavení infrastrukturou, kdy hlavně obce s méně jak 500 obyvateli mají oproti ostatním podstatně horší vybavenost kanalizací a plynovodem. Velmi špatný je stav dosažitelnosti zdravotní péče, škol a poštovních úřadů. V této oblasti je diametrální rozdíl mezi obcemi do a nad 500 obyvatel. Malé obce jsou také z větší míry využívány k rekreačním účelům. Naproti tomu v jiných ukazatelích, jako je struktura zaměstnanosti podle sektorů národního hospodářství, nezaměstnanost, intenzita

podnikatelských aktivit, počet obyvatel dojíždějících do škol a zaměstnání a demografický vývoj, mezi jednotlivými kategoriemi obcí žádné výrazné rozdíly neexistují.

Z aktivity sledovaných obcí při podávání projektů v rámci Programu rozvoje venkova je zřejmé, že obce si uvědomují příležitost ke svému rozvoji pomocí dotací a snaží se je využívat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

Agenda 2000. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1999, 61 s. ISBN 80-85864-70-3.

Evropská unie regionům. 1. české vyd. Praha: Delegace Evropské komise v České republice, 2002, 46 s. ISBN 80-238-8523-5.

HRABÁNKOVÁ, Magdalena, Libuše SVATOŠOVÁ a Ivana BOHÁČKOVÁ. *Vybrané diagnostické metody pro sledování regionálního rozvoje*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2006, 65, [28] s. ISBN 80-704-0835-9.

HUDEČKOVÁ, Helena, Michal LOŠŤÁK a Adéla ŠEVČÍKOVÁ. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008, 189 s. ISBN 978-80-213-1413-9.

MAJEROVÁ, Věra a Jaroslav ČMEJREK. *Český venkov 2005: rozvoj venkovské společnosti*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, c2005, 163 s. ISBN 80-213-1274-2.

MAJEROVÁ, Věra, Irena HEROVÁ, Magdalena HRABÁNKOVÁ, Lenka JEŽDÍKOVÁ a Lucie KOCMÁNKOVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, c2009, 187 s. ISBN 978-802-1319-110.

MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. Vyd. 4. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2000, 246 s. ISBN 978-802-1306-516.

MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník: II. svazek P-Z*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, s.749–1627. ISBN 80-718-4310-5.

MATES, Pavel. *Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy*. 1.vyd. Praha: Prospektrum, 2001, 196 s. ISBN 80-717-5100-6.

PĚLUCHA, Martin. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007–2013 v kontextu reformy SZP EU*. Vyd. 1. Praha: IREAS, 2006, 162 s. ISBN 80-866-8442-3.

Internetové zdroje

Dotace. *Portál eAGRI* [online]. [cit. 2014-01-27]. Dostupné z:

<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/zakladni-informace/>

Fakta a čísla o Evropské unii. *Evropský parlament* [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.2.html

Fondy EU. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z:

<https://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Microsites/Navrhni-projekt/Fondy-EU>

Horizontální plán rozvoje venkova 2004-2006. *Portál eAGRI* [online]. [cit. 2014-01-26].

Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/horizontalni-plan-rozvoje-venkova-hrdp/>

HŘEBÍK, Štěpán a Viktor TŘEBICKÝ. *Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce* [online]. [cit. 2014-03-01]. ISBN 978-80-8594-8.

Dostupné z: <http://www.google.cz/url?url=http://www.timur.cz/22-publikace-timur/35-edice-zrcadlo-mistni-udrzitelnosti/manual-zpracovani-a-vyuziti-sady-indikatoru-rozvoje-pro-male-obce/download-5.html&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ei=0VsWVJjGPOGgyAOezYLIBg&ved=0CBQQFjAA&usg=AFQjCNFgDizewRCMGzwZHU3-itNU1Kh8JA>

Charakteristika okresu Ústí nad Orlicí. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2014-08-30].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/xe/redakce.nsf/i/charakteristika-okresu-usti-nad-orlici>

Leader ČR. *Portál eAGRI* [online]. [cit. 2014-01-26]. Dostupné z:

<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/leader-cr/>

OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*

[online]. [cit. 2014-01-26]. Dostupné z: <https://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI>

Portál INFOREGIO [online]. [cit. 2014-07-14]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/regional_policy/activity/rural/index_cs.cfm

Program rozvoje venkova v období 2014-2020. In: *Spolek pro obnovu venkova* [online].

[cit. 2014-02-14]. Dostupné z: <http://www.spov.org/data/files/sekac---rozvoj-venkova-v-obdobi-2014---2020-uprava14130.pdf>

Regionální politika EU. *Portál EurActiv* [online]. [cit. 2014-05-05]. Dostupné z:

<http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/clanek/regionaln-politika-eu>

SAPARD. *SZIF: Státní zemědělský intervenční fond* [online]. [cit. 2014-08-26]. Dostupné

z: <http://www.szif.cz/cs/sapard>

Strategie regionálního rozvoje ČR na roky 2007-2013. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. [cit. 2014-05-05]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>

Strategie regionálního rozvoje ČR na období 2014–2020. In: *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. [cit. 2014-05-05]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf>

Veřejná databáze. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2014-08-30]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?vo=null&cislotab=KR+02-03.8&voa=tabulka&go_zobraz=1&verze=0&cas_3_18=20121231&aktualizuj=Aktualizovat

Vymezení územních jednotek NUTS v ČR pro potřeby statistické a analytické a pro potřeby EU. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vymezeni_uzemnich_jednotek_nuts_v_cr_pro_potreby

Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky EU. *Portál eAGRI* [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/vznik-vyvoj-a-reformy-spolecne/>

Závěrečná zpráva o programu LEADER ČR. In: [online]. [cit. 2014-06-13]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/297808/Zaverecna_zprava_o_Programu_LEADER_CR.pdf

Zemědělství. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>

E-mailová komunikace

ÚŘAD PRÁCE ÚSTÍ NAD ORLICÍ. *E-mailová komunikace:* Zdenka.Simkova@uo.mpsv.cz).

SZIF. *E-mailová komunikace:* irena.rokosova@szif.cz.

MZE ČR. *E-mailová komunikace:* veronika.vlasakova@mze.cz

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Obyvatelé ve věku do 15 let	34
Tabulka 2: Index stáří	36
Tabulka 3: Index závislosti	36
Tabulka 4: Vzdělanostní struktura	37
Tabulka 5: Obyvatelé dojíždějící do škol a zaměstnání	38
Tabulka 6: Zaměstnanost dle sektorů národního hospodářství v %	39
Tabulka 7: Procentní nezaměstnanosti ve venkovských obcích okresu	41
Tabulka 8: Podíl občanů s připojením na kanalizaci, vodovod a plyn (v %)	42
Tabulka 9: Vybavení obcí poštou, školou a ordinací zdravotního lékaře.....	43
Tabulka 10: Indikátor podnikatelské aktivity	45
Tabulka 11: Počet RES dle kategorií obcí v období 2003–2012.....	45
Tabulka 12: OSA I – úspěšné projekty sledovaných obcí v letech 2007–2013	49
Tabulka 13: Osa I – průměrný výdaj na projekt a průměrná dotace na projekt	49
Tabulka 14: OSA I dle Opatření	50
Tabulka 15: Osa III – úspěšné projekty v letech 2007–2013	50
Tabulka 16: OSA III – průměrný výdaj na projekt a průměrná dotace na projekt..	51
Tabulka 17: Osa IV –úspěšné projekty v letech 2007–2013.....	51
Tabulka 18: Osa IV –průměrný výdaj a dotace na projekt 18.....	52
Tabulka 19: Diverzifikace činností nezemědělské povahy.....	52

Tabulka 20: Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje.....	53
Tabulka 21: Ubytování a sport.....	54
Tabulka 22: Pěší trasy.....	54
Tabulka 23: Zlepšení dopravní a technické infrastruktury obcí	55
Tabulka 24: Obnova a zhodnocování kulturního dědictví venkova	56

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Skladba půdy v okrese Ústí nad Orlicí k 31. 12. 2012.....	29
Graf 2: Obce okresu podle počtu obyvatel	32
Graf 3: Kategorie venkovských obcí dle počtu obyvatel.....	32
Graf 4: Vývoj počtu obyvatel v letech 2003–2012 dle kategorií obcí.....	33
Graf 5: Počet obyvatel ve věku 15 až 65 let dle velikostních kategorií obcí.....	34
Graf 6: Počet obyvatel ve věku nad 65 let dle velikostních kategorií obcí	35
Graf 7: Procentní podíl obyvatel dojíždějících do škol a zaměstnání.....	38
Graf 8: Zaměstnanci dle sektorů národního hospodářství v %.....	39
Graf 9: Zaměstnanost v primárním sektoru v %.....	40
Graf 10: Nezaměstnanost ve venkovských obcích okresu v letech 2003–2011.....	41
Graf 11: Podíl občanů s připojením na kanalizaci, vodovod a plyn	42
Graf 12: Vybavenost obcí poštou, školou a ordinací lékaře	44
Graf 13: Procentní podíl rekreačních domů v obci.....	46

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Implementace SZP EU do Programu rozvoje venkova ČR.....	20
--	----

SEZNAM ZKRATEK

CF	Kohezní fond
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
ES	Evropské společenství
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EAGF	Evropský zemědělský záruční fond
EAGGF	Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond
ERDF	Evropský fond regionálního rozvoje
ESF	Evropský sociální fond
EUROSTAT	Evropský statistický úřad
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EZZF	Evropský zemědělský záruční fond
FIFG	Finanční nástroj na podporu rybolovu
HDP	Hrubý domácí produkt
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
LAU	Místní administrativní jednotky
MAS	Místní akční skupina
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MZE	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NSPRV	Národní strategický plán rozvoje venkova
NPM	Nová pracovní místa
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OP	Operační program
OVZS	Osoby využívající zkvalitněné služby
POÚ	Pověřený úřad
POV	Program obnovy venkova
POVZK	Počet osob využívajících zkvalitněné služby

PRV	Program rozvoje venkova
RES	Registr ekonomických subjektů
ROP	Regionální operační program
SAPARD	Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova
SROP	Společný regionální operační program
SRR	Strategie regionálního rozvoje
SSR	Společný strategický název
SZIF	Státní zemědělský a intervenční fond
SZP EU	Společná zemědělská politika Evropské unie